

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for psykologi - Det helsevitenskapelige fakultet

Barnets beste og brukermedvirkning på Statens Barnehus i Tromsø

Med utgangspunkt i Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert" (2019)

The Child's Best Interest and User Participation at Statens Barnehus in Tromsø

Based on Forandringsfabrikkens report "Rett og sikkert" (2019)

Guri Sjøtun Lydersen & Ellen Sofie Scherffenberg

Hovedoppgave for graden Cand. Psychol. (PSY-2901)

Tromsø, 2020

Sammendrag

I tråd med samfunnets økte fokus på barns rett til medvirkning var formålet til denne studien å undersøke hvordan barnets beste og brukermedvirkning ivaretas på Statens Barnehus i Tromsø. Med utgangspunkt i rådene fra Forandringsfabrikkens rapport “Rett og sikkert” (2019) ønsket vi å belyse hvilke hindringer som kan oppstå i implementeringen av rådene, samt mulige løsninger for å imøtekomme rådene. Datainnsamling ble gjennomført ved fokusgruppeintervju med ansatte på Statens Barnehus i Tromsø og ansatte i politiet med arbeidstilknytning til barnehuset. To intervju ble gjennomført med totalt åtte deltakere. Datamaterialet ble analysert ved bruk av Giorgis psykologisk-fenomenologiske analysemetode, i NVivo 12 Pro. Funnene viser at implementeringsarbeid ved Statens Barnehus i Tromsø er en kompleks prosess. Holdninger og tradisjoner, manglende føringer, mangel på samarbeid, samt mangel på tid og ressurser fungerte som hindrende faktorer for implementering av rådene fra Forandringsfabrikkens rapport. Ifølge informantene på barnehuset er barnevennlige tilpasninger gjennom “mellomromsarbeid”, et tettere samarbeid med avklarte roller, samt en endringsvilje gjennom å avvike fra automatiske arbeidsprosesser mulige løsninger for å imøtekomme rådene. Informantene beskriver at vellykket implementering krever topp- og bunnstyrt implementeringsstrategi. Ifølge informantene hadde strafferettslige forhold og voksnes forståelse av barn konsekvenser for hensynet til barnets beste og barnets rett til deltakelse. Funnene fra denne studien kan ha implikasjoner for implementeringsarbeid i tilsvarende institusjoner og gir kunnskap om hensynet til barnets beste, samt viktigheten av et barnefaglig perspektiv på Statens Barnehus i Tromsø.

Forord

Arbeidet med denne hovedoppgaven har vært en givende og lærerik prosess som har krevd motivasjon, kreative løsninger og hardt, kontinuerlig arbeid. Oppgaven har blitt utformet av begge forfatterne og arbeidsfordelingen har vært jevnt fordelt under hele prosessen.

Vi vil rette en stor takk til informantene som stilte opp og bidro med viktig kunnskap til denne oppgaven. Dere gjør en uunnværlig jobb med å ivareta barn og unge utsatt for vold og overgrep. Deres evne til å være åpne for innspill, være tilpasningsdyktige og kreative med et stort engasjement, er beundringsverdig. Vi ønsker å takke øvrige ansatte på Statens Barnehus i Tromsø som gjorde det mulig å gjennomføre fokusgruppene. Vi vil også takke barnehuset og Forandringsfabrikken for invitasjon til internt foredrag om barn og unges erfaringer med rettsprosessen.

En spesiell takk rettes til vår hovedveileder Toril Sørheim Nilsen for god veiledning og tilbakemeldinger i utformingen av oppgaven og underveis i skriveprosessen. Du har stilt de rette spørsmålene og veiledet oss mot målet. Vi ønsker også å takke våre biveiledere, Andrea Ekeland og Julie Leiknes Bårdsen, for innspill til utformingen av oppgaven og for deres viktige rolle i rekruttering av informanter og praktisk tilrettelegging for gjennomføring av fokusgruppene på barnehuset.

Vi vil rette en stor takk til Marit Sanner, Ingeborg Ensrud og proffene i Forandringsfabrikken for inspirerende og verdifulle innspill til utforming av intervjuguide og for oppmuntrende tilbakemeldinger underveis i skriveprosessen. Til slutt vil vi rette en stor takk til barn og unge som har delt sine erfaringer, og til Forandringsfabrikken for deres arbeid med å fremme barn og unges stemme.

Bakgrunn

I senere tid har det blitt økt fokus på barn og unges rett til medvirkning (Høiseth, 2016, s. 134). Brukermedvirkning er en lovfestet rettighet (Sosial- og helsedirektoratet, 2006, s. 8; Røsvik, 2019) og en viktig komponent i kunnskapsgrunnlaget for det psykiske helsevernet for barn og unge. Barns brukererfaring bør dermed inkorporeres i alle tjenester som berører barn og unge. For å oppnå et fullverdig kunnskapsgrunnlag bør det også samarbeides med brukerorganisasjoner (Helsedirektoratet, 2008, s. 13-14).

Forandringsfabrikken er en brukerorganisasjon som arbeider med å systematisere og formidle brukererfaring fra barn og unge, og er en betydningsfull bidragsyter for etterlevelse av barn- og unges brukermidvirkning (Kildal, 2017). Forandringsfabrikken bidrar aktivt til implementering av barns brukermidvirkning, og har gjennom sitt arbeid samarbeidet med flere offentlige tjenester i Norge (Forandringsfabrikken, u.å.), deriblant Statens Barnehus. Statens Barnehus har som formål å ivareta barn utsatt for, eller vitne, til vold (Politiet, 2019, s. 4), og skal sikre at barn ikke utsettes for unødige belastninger i etterforskningsprosessen (Politiet, 2018, s. 4). I møte med barn på barnehuset er det dermed et overordnet mål å legge til rette for en barnevennlig rettsprosess.

Barn utsatt for eller vitne til vold og overgrep er i en sårbar posisjon. For å ivareta deres beste og dernest deres brukermidvirkning, er det fundamentalt å vektlegge det barnefaglige perspektivet. Barn utsatt for eller vitne til vold og overgrep har behov for informasjon og forklaringer (Evans & Graves, 2018; Ruud, 2011, s. 21; Øvreeide, 2019, s 25) slik at barnet opplever kontroll over situasjonen (Courtney & Graves, 2018). Dette er hensiktsmessig i uforutsigbare og sårbare situasjoner, som barns møte med barnehuset kan være. Tilstrekkelig informasjon og alderstilpassede forklaringer kan også bidra til økt trygghet for barnet, samt at det gir barn rammer for hva det skal forholde seg til (RVTS Sør, u.å.). Barn har videre behov for å bli møtt følelsesmessig, med tålmodighet, forståelse og

støtte (Halseth, 2005; RVTS Sør u.å.; Øvreeide, 2019, s. 24). For barn i sårbare situasjoner er det dermed viktig med traumebevisst omsorg. Dette innebærer at de voksne rundt barnet møter barnets behov for trygghet og bistand til følelsesregulering, samt at det legges til rette for gode og trygge relasjoner (Jørgensen & Steinkopf, u.å.). Barn utsatt for, eller vitne til vold, har i tillegg behov for å inkluderes som beslutningstaker (Øvreeide, 2019, s. 16). Dette tydeliggjør viktigheten av barns brukermedvirkning. En kvalitativ studie fant at barns deltakelse i beslutningstaking kan være med på å validere barnets opplevelser og å støtte deres bedringsprosess etter å ha vært utsatt for eller vitne til vold (Eriksson, 2010). Likevel tyder det på at profesjonelle er skeptiske til å la barn delta i beslutningstaking, på grunn av holdninger om barns begrensede kunnskap og kompetanse (Skivenes & Strandbu, 2004), bekymringer vedrørende barns lojalitet overfor foreldre (Strandbu, 2007; Øvreeide, 2019, s. 26), samt frykt for å påføre barn en belastning (Vis, 2004, s. 45). Dette gjør medvirkning og ivaretagelse av barn utsatt for eller vitne til vold til et komplisert felt (Bae et al., 2006, s. 13).

Brukermedvirkning

Brukermedvirkning kan defineres som en arbeidsform der enkeltpersoner eller brukerorganisasjoner har innflytelse på beslutningsprosesser og på utforming av tjenestetilbud (Meld. St. 34 (1996-1997), s. 29; Norges Handikapforbund, 2003). Brukermedvirkning innebærer at tjenestetilbudet tilpasses brukerens behov, og så langt det er mulig, utformes i samarbeid med tjenestebrukeren (Helsedirektoratet, 2020, s. 2-3). Ifølge Sosial- og helsedirektoratet (2006, s. 8) kan brukermedvirkning skje på individ-, system- og politisk nivå. På *individnivå* blir brukermedvirkning definert som deltakelse i valg, utforming og bruk av tjenester. På *systemnivå* innebærer brukermedvirkning aktiv deltakelse i planleggings- og beslutningsprosesser. På *politisk nivå* blir brukerorganisasjoner involvert i prosesser før politiske beslutninger fattes.

Ifølge Hansen (2019, s. 104-106) kan brukermedvirkning inndeles i fire trinn på en

skala fra liten til stor grad av brukermedvirkning. *Brukerperspektiv* innebærer at brukerens interesser ivaretas ut fra ansattes vurdering av brukers behov, men hvor bruker ikke aktivt deltar i beslutningsprosesser. Gjennom *brukerdeltakelse* deltar bruker i beslutningsprosessene, selv om bruker ikke nødvendigvis har innflytelse over iverksettelse av tiltak. *Brukerinnflytelse* innebærer deltakelse i beslutningsprosesser og innflytelse over tiltak som iverksettes. Brukerens grad av innflytelse er avhengig av rammene som foreligger. *Brukerstyring* omhandler medvirkning der brukeren deltar aktivt i beslutningsprosesser, og er den som har avgjørende innflytelse overfor tiltak som iverksettes, i motsetning til den ansatte som utfører tiltakene.

Barns rett til medvirkning

I tråd med økt fokus på brukermedvirkning for barn i samfunnet, er det økende konsensus for at det er fordelaktig å involvere barn i beslutningsprosesser som berører dem (Barneombudet, 2017, s. 5; s. 17; Nylund, 2019, s. 203). De senere år har flere lovendringer blitt vedtatt for å fremme barneperspektivet i den norske lovgivningen (Gjerde et al., 2019). Barns rett til innflytelse og medvirkning på individnivå, og deres rett til å delta i utforming av tjenestetilbudet på system- og politisk nivå, er lovfestet i Norge (Sosial- og helsedirektoratet, 2006, s. 8; Prop. 169 L (2016-2017), s. 39; Røsvik, 2019). Dette innebærer at alle tjenester som berører barn skal sikre barnets rett til å delta og bli hørt. Når barn er fornærmet i saker om vold og seksuelle overgrep skal også barnets rettigheter og medvirkning ivaretas (BUFDIR, 2020). Barn er hovedperson i eget liv og kan gi aktuelle tjenester avgjørende informasjon for ivaretagelsen av barnet (NOU, 2017: 12, s. 106). Likevel kan det se ut til at barn for sjeldent involveres i egen sak (Mevik & Edvardsen, 2014, s. 56), og hørt i utforming av tjenestetilbud som berører dem (Barneombudet, 2017, s. 19).

Barnets rett til deltakelse krever at barn er informert om beslutningenes konsekvenser (Kaldal et al. 2017, s. 209). Denne informasjonen skal, i avhørsøyemed, inkludere hvordan

avhøret blir gjennomført, årsak til avhøret, hvem som observerer intervjuet, samt informasjon om at man kan avstå fra å avlegge avhøret (Kaldal et al., 2017, s. 216).

Grunnloven slår fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn når det gjelder handlinger og avgjørelser som omhandler barn (Grunnloven § 104 andre ledd). En tilsvarende lov finnes i barnekonvensjonen, hvor barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, “enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer” (Barnekonvensjonen, 2003, § 3, nr. 1).

Hva som ligger i begrepet barnets beste er imidlertid ikke klart, slik det fremkommer av Barne- og Familiedepartementets tilråding (Ot.prp. nr. 29, 2002-2003, s. 28). Ifølge departementet er det vanskelig å definere barnets beste i loven, da hver sak må vurderes på et individuelt nivå for å få innblikk i hva som er hvert enkelt barns beste (Ot.prp. nr. 29, 2002-2003, s. 28). For at barn skal være aktive deltakere i saker som berører dem vektlegges det at barn skal få informasjon, få si sin egen mening, og at barnets mening skal bli hørt og tatt hensyn til i videre avgjørelser. Samtidig er det et viktig moment i barnets beste-vurderingen at barnet beskyttes mot vold og overgrep.

Barnets egen mening skal være et viktig moment i barnets beste-vurderingen (Kipperberg et al., 2019; s. 264; NOU 2017: 12, s. 149; Sandberg, 2012, s. 93; s. 114). På denne måten henger barnets beste tett sammen med barns rett til å bli hørt i saker som angår dem. I slike saker skal barnets utvikling og alder vurderes (Grunnloven § 104). Dette er også tydeliggjort i FNs konvensjon om barns rettigheter, hvor det i tillegg blir spesifisert at barn skal gis “anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet” (2003, § 12, nr. 2). Barn skal dermed bli hørt i saker hvor de er offer for, eller vitne til, vold og misbruk (Generell kommentar nr. 12, 2009, s. 16).

Ifølge FNs komité for barns rettigheter kan ikke barns rettigheter, slik det

fremkommer av konvensjonen, overstyres av voksnes bedømmelse av barnets beste (FN kommentar nr. 14 (2013), s. 3). Til tross for dette kan det se ut til at vurderingen av barnets beste ofte avhenger av hva voksne og det offentlige anser som barnets beste (Skivenes & Strandbu, 2004). Ifølge Barneombudet er vurderingen og vektleggingen av hensynet til barnets beste mangelfull ved flere instanser, blant annet helsefeltet og sosialtjenestene. Dette med bakgrunn i at det ikke foreligger nødvendig kunnskap om barnets beste i henhold til hvilke lovfestede rettigheter barn har (Barneombudet, 2017, s. 17).

Barn har også rett på å ikke bli utsatt for vold, overgrep og utnyttelse (Hennum, 2012, s. 310). Nærmere bestemt skal statene beskytte barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold, ved å “treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak” (Hennum, 2012, s. 311).

Implementering

Implementering kan defineres som et sett av spesifiserte aktiviteter som må til for å iverksette en bestemt aktivitet i praksis (Fixsen et al., 2005), og kan anses som et bindeledd mellom forskning og praksis (Sørliet et al., 2010). I nåværende studie vil implementering av rådene betraktes som bindeleddet mellom brukermedvirkning og praksisfeltet ved Statens Barnehus i Tromsø.

Strategier for implementering kan kategoriseres som toppstyrt eller bunnstyrt (Ogden & Fixsen, 2014). Førstnevnte innebærer at intervensjoner kommer fra ledelse til lokalt nivå (Best et al., 2009). En slik strategi tar ikke nødvendigvis de lokale behovene og utfordringene i betraktning, og kan dermed skape motstand på lokalt nivå (Ogden & Fixsen, 2014). En bunnstyrt tilnærming innebærer at intervensjoner starter på lokalt nivå (Andersen, 2010, s. 7; Koontz & Newig, 2014). En slik strategi kan øke engasjement hos medarbeidere, men redusere sannsynlighet for at intervensjonen anvendes som planlagt (Ogden et al., 2009). Vellykket implementering avhenger av en god balanse mellom de to strategiene, hvor

toppstyrt lederskap støtter bunnstyrt praksis og organisasjonsendring (Ogden & Fixsen, 2014; Ogden et al., 2009).

For at implementering av barns brukermedvirkning skal medføre varig praksisendring, bør organisasjoner benytte seg av en helhetlig tilnærming. Ifølge Wright og kolleger (2006, s. 12), innebærer en helhetlig tilnærming fire komponenter som kan bidra til å fremme barns deltakelse, og dermed endring eller forbedring i den aktuelle tjenesten. For vellykket implementeringsarbeid kreves det systematisk arbeid i hele organisasjonen hvor alle aktører tilpasser seg implementeringen. Tilpasning oppnås gjennom utvikling av *kultur* som demonstrerer en forpliktelse til å delta i endringsarbeidet. Videre må man utvikle en *struktur* som fremmer deltakelse og som involverer tjenesteutøverne, samt ressursene og beslutning- og planleggingsprosesser. Man må utvikle en effektiv *praksis* som fremmer barns deltakelse gjennom metoder som muliggjør deltakelse. Videre må man utvikle et effektivt *system* som evaluerer barns deltakelse og undersøker hvordan deltakelse har bidratt til å endre eller forbedre tjenesten (Alexanderson et al., 2014; Wright et al., 2006, s. 13).

Forandringsfabrikken

Forandringsfabrikken er en ideell stiftelse og et kunnskapssenter som jobber for å forbedre skole- og hjelpesystemene som berører barn og ungdom (Forandringsfabrikken, 2019, s 8). I denne studien skilles ikke barn og unge av ulik alder, og vil heretter refereres til som 'barn'. Kunnskap fra Forandringsfabrikkens undersøkelser brukes til å utforme råd til tjenester, og innspill til lover og regelverk. Forandringsfabrikken har, sammen med andre pådrivere, vært med på å få til endringer i barnevernloven (Holm et al., 2019). Anbefalinger som skapes av Forandringsfabrikkens kunnskapssenter blir tatt på alvor og forsøkt implementert, blant annet på landets barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (Haukås, 2018, s. 15). Anbefalinger og råd som utformes av Forandringsfabrikken implementeres blant annet gjennom at barn og fagpersoner ved Forandringsfabrikken samarbeider direkte med

tjenester som involverer barn, for å utforme og forbedre praksis som tar hensyn til barns behov (Forandringsfabrikken, u.å.). Forandringsfabrikken bidrar dermed med toppstyrt og bunnstyrt implementering på individ-, system- og politisk nivå (Helsedirektoratet, 2019, s. 22). Gjennom Forandringsfabrikkens rapporter får tjenestene mulighet til å inkludere barns stemme i utformingen av tjenestetilbudet (Olsen et al., 2014, s. 14). Implementering av råd fra Forandringsfabrikken innebærer at aktuelle tjenester ivaretar barns brukermidvirkning, og dernest barnets beste. Selv om rådene som fremkommer fra Forandringsfabrikkens rapporter ikke er forankret i lovverk eller kan anses som nasjonale retningslinjer, er de en viktig del av barns brukermidvirkning i instansene det gjelder.

Forandringsfabrikken utformet i 2019 rapporten “Rett og sikkert” som omhandler barn og unges erfaringer med hjelpe- og rettssystemet etter opplevd vold og/eller overgrep. Rapporten inneholder råd til tjenestene og er utformet av barn med brukererfaring. Rådene fra rapporten er en essensiell del av barns brukermidvirkning, og burde, i tråd med myndighetenes intensivering av barns rett til medvirkning, bli hørt og forsøkt implementert i alle tjenester som berører dem (Skivenes & Strandbu, 2004). Rapporten er inndelt i fire deler, hvor tredje del tar for seg avhør i barnehus. Denne studien tar for seg rapportens “Del 3 - Avhør i barnehus”, som videre omtales som ‘Forandringsfabrikkens rapport’.

I Forandringsfabrikkens rapport (2019) fremkommer det at noen barn fikk god informasjon i forkant av avhør og følte seg ivaretatt under avhøret, men råder barnehusene til å gi barn mer informasjon før, under og etter avhør. Dette omhandler blant annet informasjon om aktører på bisitterrommet, om hva som skjer med vitneutsagnet og hvem som får tilgang til det. Ifølge rapporten opplever barn å være lite forberedt før avhør, samt at de ikke mottar ønsket oppfølging. Dette har innvirkning på hvor mye informasjon de deler under avhør. I rapporten fremkommer det at barn ikke informeres om sine rettigheter og at flere opplever avhør så utrygt at “de ikke klarte å fortelle alt eller nok om det vonde de hadde opplevd”

(Forandringsfabrikken, 2019, s. 30). Se vedlegg D for gjeldende råd til nåværende studie.

Statens Barnehus

De første barnehusene ble opprettet i 2007 (Bakketeig et al., 2012, s. 49) med hensikt om å gi et helhetlig tilbud til barn gjennom å samle tjenestene på ett sted (Barneombudet, 2013, s. 84; Gamst, 2017, s. 48). Barnehusene skal medvirke til bedre samarbeid mellom ulike instanser i forbindelse med overgrepssaker (NOU 2009: 22, s. 36), og bidrar dermed til å styrke ivaretagelsen av hensynet til barnets beste og barns rettssikkerhet (Politidirektoratet et al., 2016, s. 7-8). Ansvar for avhør av barn ble i 2015 overført fra domstolene til påtalemyndighetene (Prop. 112 L (2014-2015), s. 104). I dag gjennomføres avhørene av en politietterforsker med spesialutdanning i avhør av barn og ungdom, og sårbare voksne (Rise, 2019).

Statens Barnehus har som formål å sørge for god og koordinert ivaretagelse av barn og sårbare voksne utsatt for vold og overgrep i forbindelse med politiavhør (Politiet, 2017, s. 3; Politiet, 2019, s. 4), og skal bidra til at barn blir møtt med høy barnefaglig kompetanse (Prop. 12 S (2016-2017) s. 77). Barnehusene må påse at hensynet til barnets beste avveies opp mot etterforsknings- og påtalemessige hensyn (Politidirektoratet et al., 2016, s. 9), og kan dermed sies å operere i skjæringspunktet mellom rettssystemet og behandlingsapparatet.

Barnehusene i Norge er tillagt fem kjerneoppgaver; tilrettelagte avhør, medisinske undersøkelser, oppfølging og behandling, ivareta koordinering, samt tverretattlig samhandling (Politiet, 2018, s. 7). Mellomromsarbeid er også en del av barnehusets praksis, og utøves hovedsakelig av rådgivere (Andersen, 2019, s. 178). Dette kan sees i sammenheng med at det er få detaljerte føringer i retningslinjene vedrørende rådgivernes arbeid på barnehuset, sammenlignet med andre aktører (Politidirektoratet et al., 2016, s. 12). Mellomromsarbeid innebærer å identifisere og kompensere for mangler eller hull i tilbudet til barn, for å bedre barns ivaretagelse. I tillegg omhandler mellomromsarbeid å skape en helhet og sammenheng

mellom tjenestene som er involverte i barns møte med barnehuset (Andersen, 2019, s. 178).

Det har etter vår kunnskap blitt gjennomført få studier som tar for seg barns ivaretagelse og medvirkning under tilrettelagte avhør på barnehus i Norge. Det har likevel blitt gjennomført studier som tar for seg barns opplevelse av barnehuset. De fleste nasjonale studiene som finnes har til felles at barn mottar varierende grad av informasjon (Berget, 2018, s. 42; Martinsen, 2017, s. 89; Olsson & Klavferud, 2017, s. 61-62). En studie viste at barnehusene i for liten grad tok i bruk barnefaglige tiltak for å sikre barns behov for trygghet (Edvardsen & Mevik, 2014). Ifølge Edvardsen og Mevik (2014) kan det oppstå et dilemma om hvordan man skal balansere barnets rett til informasjon og samtidig sørge for at barn ikke skremmes fra å fortelle. Det finnes flere politifaglige argumenter som kan være med på å forklare hvorfor barn ikke blir gitt tilstrekkelig informasjon (Martinsen, 2017, s. 58). Herunder kan det oppstå bekymringer for at barnet kontakter mistenkte eller blir truet til taushet dersom de gis informasjon om avhørets årsak og formål i forkant. Edvardsen og Mevik (2014) har også funnet at avhørere unnlater å belaste barn med informasjon om at det sitter mennesker i bisitterrommet og at siktede får innsyn i barnets vitneutsagn, da slik informasjon kan føre til at barn unnlater å svare og avhøret ikke lar seg gjennomføre. Likevel viser annen forskning at tilbakeholdelse av informasjon kan føre til at barn blir engstelig, noe som kan påvirke utfallet av avhøret (Olsson & Klavferud, 2017, s. 68). Dette støttes også av Forandringsfabrikkens rapport (2019, s. 33-34), hvor det fremkommer at mangel på informasjon om etterforskning og avhørsdag kan føre til at barn forteller mindre i avhør.

I 2012 ble den seneste barnehusevalueringen gjennomført (Bakketeig et al., 2012; Stefansen et al., 2012). En ny evaluering pågår nå og skal være ferdigstilt i løpet av 2021 (Oslo Metropolitan University, u.å.). Evalueringen fra 2012 viste at både barn og deres pårørende, samt politi og påtalemyndighet, var nokså fornøyd med tilbudet. Samtidig ble det avdekket utfordringer knyttet til rolleavklaring og hvordan de ansatte best kan ivareta barn og

pårørende uten at dette kommer i konflikt med den strafferettslige prosessen (Stefansen et al., 2012, s. 156). Tilrettelagte avhør av barn på Statens Barnehus medfører dermed dilemmaer når det gjelder ivaretagelse av barnets beste på den ene siden, og barnets rettssikkerhet og strafferettslige forhold på den andre siden.

Formål og forskningsspørsmål

Formålet med denne studien er å undersøke hvordan ansatte ivaretar barnets beste og brukermedvirkning på Statens Barnehus i Tromsø. Med bakgrunn i Forandringsfabrikkens rapport (2019), som formidler barns erfaringer i møte med barnehuset og råd for å forbedre praksis, vil vi undersøke ansatte ved barnehuset sitt perspektiv på ivaretagelsen av barnets beste og brukermedvirkning i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø. I tillegg vil vi undersøke ansattes syn på hva som vanskeliggjør implementering av rådene til Forandringsfabrikken og mulige løsninger for å imøtekomme rådene i praksis ved Statens Barnehus i Tromsø.

Med utgangspunkt i Forandringsfabrikkens rapport “Rett og sikkert” fra 2019 undersøkes følgende forskningsspørsmål;

F1: Hvordan ivareta barnets beste og brukermedvirkning i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø?

F2: Hva vanskeliggjør implementeringen av rådene fra Forandringsfabrikken ved Statens Barnehus i Tromsø?

F3: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådene i praksis ved Statens Barnehus i Tromsø?

Metode

For å besvare forskningsspørsmålene ble det besluttet å benytte en kvalitativ tilnærming.

Kvalitative metoder brukes for å skape dybdeforståelse om et tema og er hensiktsmessige når

man skal utforske erfaringer og meninger (Malterud, 2012, s. 18). En kvalitativ tilnærming er fordelaktig når man ønsker å utforske nye temaer og forstå komplekse problemstillinger, samt å belyse menneskers holdninger og synspunkter (Hennink et al., 2011, s. 10).

Fokusgruppeintervju ble valgt som kvalitativ metode for datainnsamling i denne studien. Fokusgruppe er velegnet når man undersøker ideer eller følelser knyttet til bestemte temaer, og når man ønsker å forstå ulike perspektiver mellom grupper (Eines og Thylèn, 2012). Interaksjonen som oppstår mellom informantene i en fokusgruppe kan skape nye tankerekker av ideer og erfaringer i gruppen (Stokes & Bergin, 2006). Denne interaksjonen kan bidra til å fremme diskusjon mellom informantene, som igjen kan bidra til å skape en dypere forståelse for informantenes ulike perspektiver på tema (Krueger & Casey, 2015, s. 22).

Metodevalget er tatt på bakgrunn av at fokusgrupper utnytter samhandlingen som oppstår mellom informanter og kan dermed gi rike og nyanserte beskrivelser av ansattes ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning, samt hvilke hindringer og løsninger ansatte møter på i implementeringen av rådene fra Forandringsfabrikkens rapport (2019). Dynamikken som oppstår i en fokusgruppe skaper en gjensidig påvirkning mellom informantene (Bjørklund, 2005), og kan generere interessant og relevant informasjon om ansattes ulike holdninger, erfaringer og perspektiv knyttet til ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning. Metoden egner seg godt for å undersøke faktorer knyttet til utvikling av praksis og kan bidra til refleksjoner over informantenes egen praksis (Lerdal & Karlsson, 2008).

Utvalg

Sammensetningen av fokusgrupper har en vesentlig betydning for hvordan diskusjonen vil forløpe (Malterud, 2012, s. 37). Homogenitet styrker gruppedynamikken ved at informantene kan gjenkjenne og identifisere seg med hverandres erfaringer (Malterud,

2012, s. 44), og kan skape en åpen og produktiv diskusjon (Hennink et al., 2011, s. 150). Det var dermed ønskelig å bevare homogenitet i fokusgruppene. Det ble antatt at informantenes delte erfaring om temaet og deres gruppetilhørighet som kollegaer ved arbeidsplassen ville være tilstrekkelig for å skape homogenitet i utvalget (Eines & Thylèn, 2012).

Samtidig var det ønskelig med varierte arbeidsstillinger blant informantene, for å skape mangfold og variasjon i utvalget (Malterud, 2012, s. 44). På bakgrunn av dette ønsket vi å gjennomføre et strategisk utvalg med to fokusgrupper à fire informanter som besto av en rådgiver, en påtalejurist, en avhører og en etterforsker. Rådgivere og seniorrådgivere på barnehuset har klientrettet, helsefaglig og barnefaglig kompetanse, og bidrar med å påse at barnets behov blir møtt (Politidirektoratet et al., 2016, s. 12). Påtalejurist leder det tilrettelagte avhøret og har utvidet påtalekompetanse (Politiet, 2018, s. 9). Avhører er politietterforsker med spesialutdanning innen avhør av barn, ungdom og sårbare voksne, og gjennomfører det tilrettelagte avhøret (Rise, 2019, s. 113). Etterforsker er ansvarlig for gjennomføring av etterforskningen i straffesaken og har ansvar for at saker etterforskes i tråd med gjeldende standarder (Rise, 2019, s. 23). På grunn av liten populasjon var et strategisk utvalg ikke gjennomførbart. Det ble derfor benyttet et tilgjengelighetsutvalg. Fokusgruppene besto av ansatte på Statens Barnehus i Tromsø eller ansatte i politiet med tilknytning til barnehuset i Tromsø.

Det er stor variasjon i hva litteraturen anbefaler når det kommer til antall informanter i en fokusgruppe og antall fokusgrupper (Eines & Thylèn, 2012; Krueger & Casey, 2015, s. 6; Malterud, 2012 s. 38; s. 40). Ifølge Krueger & Casey (2015, s. 6) kan en fokusgruppe bestå av alt fra fire til tolv deltakere. Små grupper vil i større grad gi hver informant mulighet til å dele sine erfaringer og meninger (Eines & Thylèn, 2012), og er enklere å rekruttere og moderere. Små grupper å anbefale dersom målet med studien er å forstå informantenes erfaringer, og når informantene har mye kunnskap og lang erfaring med temaet (Krueger og Casey, 2015, s. 82).

Antallet fokusgrupper nødvendig for å oppnå en metning av temaet er avhengig av størrelsen på populasjonen man ønsker å studere (Hennink et al., 2011, s. 88). Populasjonen i vår studie var begrenset. Det ble dermed besluttet at to fokusgrupper ville være tilstrekkelig for å mette temaet. I tillegg anså vi våre informanter for å ha inngående kunnskap og erfaring om temaet, og vi ønsket å gi hver informant tilstrekkelig mulighet til å dele erfaringer og synspunkter. På bakgrunn av dette ble hver av de to fokusgruppene bestående av fire informanter. Informantene ble fordelt på gruppene ut fra tilgjengelighet. Fokusgruppe 1 besto av to seniorrådgivere, en leder fra barnehuset og en politileder med arbeidstilknytning til barnehuset. To av informantene var kvinner og to var menn. Fokusgruppe 2 besto av tre seniorrådgivere ved barnehuset og en avhører fra politiet med spesialisering innen tilrettelagte avhør av barn, ungdom og sårbare voksne. To av informantene var kvinner og to var menn.

Inklusjons- og eksklusjonskriterier.

Inklusjonskriteriene var ansatte ved Statens Barnehus i Tromsø, eller ansatte i Politiet i Tromsø med arbeidstilknytning til Statens Barnehus i Tromsø. Det var ingen eksklusjonskriterier.

Utarbeiding av intervjuguide

I forkant av datainnsamling ble det utarbeidet en intervjuguide bestående av to overordnede tema med spørsmål innenfor de fem spørsmålskategoriene; åpningsspørsmål, introduksjonsspørsmål, overgangsspørsmål, nøkkelspørsmål og avslutningsspørsmål (se Appendix A), der hver spørsmålstype innebærer en spesifikk funksjon (Krueger & Casey, 2015, s. 44).

Fokusgruppene startet med et åpningsspørsmål hvor informantene ble bedt om å introdusere seg selv og deres arbeidsrolle. Dette ble gjort for å få alle informantene til å snakke så tidlig som mulig, noe som er ønskelig i en fokusgruppe (Krueger & Casey, 2015, s. 44). Introduksjonsspørsmål introduserer tema for diskusjon, og har som formål å få

informantene til å tenke over egen forbindelse med temaet. Her ble informantene stilt spørsmål om hvorvidt de hadde lest rapporten før de fikk den tilsendt fra oss, og om rådene fra rapporten var noe informantene hadde diskutert i kollegagruppen.

Tema 1 bestod av åtte råd fra del 3 av Forandringsfabrikkens rapport (2019). Rådene inkludert i intervjuguiden ble valgt med bakgrunn i at alle informantene skulle ha erfaring med rådene. På bakgrunn av dette ble rådene “snakke nok før avhør” og “henleggelse” ekskludert fra intervjuguiden.

Moderator leste opp utdrag eller sitat fra rapporten for å introdusere hvert råd. I utforming av intervjuguiden ble det besluttet å stille overgangsspørsmål og nøkkelspørsmål til hvert råd. Dette ble ansett som mest hensiktsmessig i henhold til temaets struktur, da det var ønskelig å få inngående informasjon om hvert råd. Formålet med overgangsspørsmål er å føre samtalen inn mot nøkkelspørsmålene (Krueger & Casey, 2015, s. 45). Etter introduksjon av nytt råd ble et påfølgende overgangsspørsmål om informantenes tanker om rådet stilt. Nøkkelspørsmål er de essensielle spørsmålene om forskningstemaet og har som formål å samle inn kjerneinformasjon som svarer på forskningsspørsmålene (Hennink et al., 2011, s. 113). Nøkkelspørsmålene rettet mot rådene fra Forandringsfabrikken (Tema 1) omhandlet mulige hindringer som kan oppstå i implementering av rådene, samt mulige løsninger for å imøtekomme rådene.

Før overgang til neste tema ble avslutningsspørsmål stilt. Avslutningsspørsmål gir informantene rom til å reflektere over foregående diskusjon og kan brukes for å få innblikk i informantenes overordnede synspunkt på tema (Krueger & Casey, 2015, s. 46). I tillegg får informantene anledning til å komme med eventuelle innspill og refleksjoner som muligens ikke har blitt fanget opp tidligere.

Det andre tema omhandlet barnets beste (Tema 2). En kort sammenfatning av Forandringsfabrikkens beskrivelse vedrørende barnets beste fra boka “Klokhet om vold og

overgrep” (Sanner & Brun, 2020, s. 122) ble lest opp. Nøkkelspørsmålene omhandlet informantenes syn på barnets beste på et generelt grunnlag og i lys av strafferettslige forhold. Som avslutning på fokusgruppen ble informantene igjen stilt avslutningsspørsmål som åpnet opp for innspill som muligens ikke hadde blitt belyst tidligere i fokusgruppen.

Før gjennomføring av den andre fokusgruppen ble intervjuguiden gjennomgått. På bakgrunn av gjennomføringen av den første fokusgruppen ble det ikke ansett som nødvendig å modifisere intervjuguiden.

Pilotstudie

Utarbeidningen av intervjuguiden ble justert og revidert flere ganger. Da det forelå et endelig utkast for intervjuguiden ble det gjennomført en pilotstudie. Deltakere i pilotstudien besto av tre medstudenter med noe kunnskap om Forandringsfabrikken og Statens Barnehus.

Pilotstudien ga et innblikk i hvorvidt spørsmålene var vanskelige for deltakerne å forstå, om det var behov for oppfølgingsspørsmål og tidsrammen for fokusgruppen. Det ble også gjennomført video- og lydsjekk på utstyret som skulle brukes. Etter pilotstudien fikk vi tilbakemeldinger fra deltakerne. De anså spørsmålene som forståelig, tydelig og åpne. Basert på pilotstudien ble intervjuguiden justert. Ett avslutningsspørsmål ble fjernet fra intervjuguiden, da det ble ansett som overflødig og tilstrekkelig dekket av foregående spørsmål. Foruten om dette ble det ikke utført ytterligere justeringer på intervjuguiden.

Samarbeid med Forandringsfabrikken.

I utformingen av denne studien tok vi kontakt med Forandringsfabrikken. Leder av Forandringsfabrikken, fagutvikler ved Forandringsfabrikken og ungdom som hadde vært med å utforme rapporten, ble involvert i en rådgivende rolle for tilbakemelding og innspill på intervjuguiden, samt studien i sin helhet. Kontaktperson i Forandringsfabrikken fikk tilsendt studien i sin helhet ved ferdigstilling.

Datainnsamling

Aktuelle informanter ble rekruttert i samråd med våre biveiledere som jobber på barnehuset i Tromsø. Biveilederne formidlet et informasjonsskriv (se Appendix B) til aktuelle ledere, og dernest til aktuelle informanter. Etter dette tok vi telefonkontakt med potensielle informanter som hadde vist interesse for deltakelse overfor biveilederne. På grunn av liten populasjon, samt frafall og sykdom blant informanter, viste rekrutteringen seg å være en krevende prosess. Etter rekruttering besto de to fokusgruppene av fire informanter hver.

I god tid før gjennomføring av fokusgruppene sendte vi et informasjonsskriv om studiens formål og samtykkeerklæring (se Appendix B), praktisk informasjonsskriv om fokusgruppen (se Appendix C) og utvalgte sider fra rapporten (Forandringsfabrikken, 2019, s. 32-48) som skulle leses i forkant (se Appendix D), til informantene.

Fokusgruppene ble gjennomført på personalrommet til barnehuset i Tromsø. Tilstede i rommet under begge fokusgrupper var begge forfattere og informantene til den aktuelle fokusgruppen. Før informantene ankom ble rommet klargjort. Kopi av samtykkeerklæring ble lagt frem til informantene for signering, samt utdragene og sitatene som moderator skulle lese for å presentere rådene (se appendiks E). Stolene ble plassert med to meter avstand som følge av Covid-19-tiltak. Da informantene ankom ble de henvist til plassene sine, og tilbudt lett servering. Samtykkeerklæring ble innhentet før lyd- og videoopptak ble slått på. Begge fokusgrupper ble tatt opp på lydbånd ved bruk av digital diktafon av typen Olympus VN-5500PC. Det ble også benyttet videoopptak av typen GoPro HERO5. Lyd- og videoopptak ble utelukkende benyttet for transkriberingsformål. Begge fokusgrupper varte i to timer, inkludert 10 minutter pause. Det var ønskelig at fokusgruppene ikke oversteg en lengde på to timer da dette kan ansees som fysisk og psykisk belastende for informantene (Krueger & Casey, 2015, s. 68).

Ved oppstart av fokusgruppene formidlet moderator informasjon til informantene om

studiets formål, samt etiske hensyn og deres rettigheter. Det ble også presisert at vi ville fungere som henholdsvis moderator og sekretær. Moderator fungerte som ordstyrer, og styrte samtalen mellom informantene. Sekretær fungerte som observatør og noterte seg aspekter ved fokusgruppen som muligens ikke fremkom i lyd- og videoopptaket (Malterud, 2012, s. 65-66). Det ble ansett som hensiktsmessig at rollene ikke ble byttet på mellom de to fokusgruppeintervjuene, slik at rollebytte ikke ble en konfunderende variabel (Bjørklund, 2005).

Det var ønskelig at diskusjonen foregikk mellom informantene, noe vi presiserte innledningsvis ved fokusgruppeintervjuene. Det ble også understreket at alle personlige holdninger, erfaringer og meninger var av interesse, samt at ingenting som ble sagt var riktig eller galt. Fokusgruppene var semistrukturerte, og ble gjennomført med utgangspunkt i intervjuguiden for å sikre at diskusjonen ble knyttet til studiens formål og forskningsspørsmål. Samtidig det ble satt av tid til generelle innspill fra informantene. Informantene fremsto som komfortable og interesserte. Etter hver fokusgruppe gjennomførte vi en kort debriefing oss imellom vedrørende initiale tanker om fokusgruppeintervjuene.

Analyse

Transkripsjon

Intervjuene ble transkribert fortløpende etter hver fokusgruppe i Microsoft Office Word 2016. Informantene ble gitt pseudonymer slik at de ikke kunne identifiseres i transkripsjonsarbeidet og den videre analysen. Hele transkripsjonen ble gjengitt ordrett for å ivareta meningsinnholdet. Dialekt ble omgjort til bokmål for å oppnå samme målform. For å sikre at innholdet ble gjengitt korrekt gikk begge forfattere gjennom det transkriberte materialet og lyttet til lydopptakene to ganger hver.

Valg og gjennomføring av analysemetode

Siden studien har et eksplorerende formål var det hensiktsmessig å gjennomføre en

tematisk, tverrgående og datastyrt analyse (Malterud, 2012, s. 102). Målet med en slik analyse er å sammenfatte informantenes erfaringer med fenomenet som undersøkes på en slik måte at det kan føre til nye beskrivelser av fenomenet, som i nåværende studie omhandler ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø (Malterud, 2012, s. 102). På bakgrunn av dette ble det bestemt å benytte Giorgis (2009; Giorgi et al., 2017; Giorgi & Giorgi, 2003) deskriptiv fenomenologisk-psykologisk metode. En slik analysemetode kan være godt egnet for å få systematisk oversikt over flere perspektiv, slik som i en fokusgruppe. I kombinasjon med analysemetoden ble NVivo 12 pro benyttet som hjelpemiddel for å systematisere datamaterialet. Giorgis analysemetode (2009; Giorgi et al., 2017; Giorgi & Giorgi, 2003) har gjennom årene blitt revidert og tillagt flere trinn. I nåværende studie ble det besluttet å anvende den seneste reviderte analysemetoden med fem analysetrinn (Giorgi et al., 2017).

I tråd med det første trinnet i Giorgis analysemetode (2009, s. 128) ble transkripsjonene lest gjennom flere ganger av begge forfattere for å danne et helhetsinntrykk av materialet. Den fenomenologiske tilnærmingen er holistisk i den forstand at beskrivende sammenhenger kan referere til tidligere og senere utsagn i materialet. Dette innebærer at spesifikke uttalelser fra informantene må tolkes i sammenheng med informantenes øvrige uttalelser. På bakgrunn av dette er et viktig moment i analysemetoden å lese gjennom hele materialet som foreligger før man går videre til neste trinn.

I innledende fase av analysen ble transkripsjonene fra begge fokusgruppeintervju holdt separat. Etter flere gjennomlesninger anså vi tematikken i begge transkripsjoner som overlappende og datamaterialet ble videre behandlet sammen. Bruk av NVivo tillot å separere materialet senere i analysen dersom nødvendig.

Andre analysetrinn omhandler å innta en vitenskapelig holdning som er i tråd med fenomenologisk reduksjon (Giorgi, 2009, s. 128). Dette innebar at vi la vekk allerede

eksisterende kunnskap om fenomenet og eventuelle forutinntatte antakelser (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 46). I tillegg til dette var det nødvendig med et psykologisk perspektiv og en faglig sensitivitet for fenomenet som ble undersøkt (Giorgi, 2009, s. 129-130).

I tråd med tredje analysetrinn ble meningsbærende enheter identifisert etter flere gjennomlesninger. Dette ble gjort ved å identifisere og markere meningsskift som oppsto i det transkriberte materialet. For å oppholde faglig objektivitet med fenomenet ble utsagn fra informantene omskrevet fra førsteperson til tredjeperson. Dette for å unngå fusjon mellom våre og informantenes erfaringer med fenomenet (Giorgi, 2009, s. 186). Deretter ble hele datamaterialet lagt inn i Nvivo 12 pro. Trinnet tjener et praktisk formål, og bidrar til å gjøre materialet mer håndterbart.

De første trinnene av analysen ga en oppsummerende oversikt over data. Under prosessen noterte vi foreløpige temaer hver for oss, som deretter ble sammenlignet og diskutert. Prosessen viste høy intern reliabilitet, da det var få temaer som ikke korresponderte.

Fjerde analysetrinn anses som analysemetodens viktigste trinn, hvor formålet er å beskrive den psykologiske tematikken som fremkommer i ytringene (Giorgi, 2009, s. 154). Hensikten er å omformulere de meningsbærende enhetene som fremkommer i informantenes ytringer på en fenomenologisk og psykologisk måte (Giorgi et al., 2017, s. 187).

Omformuleringens funksjon innebærer også at man generaliserer de uttrykte meningene så langt det lar seg gjøre, slik at man lettere kan integrere informantenes ytringer i én overordnet struktur (Giorgi, 2009, s. 132). I tråd med Giorgis analysemetode (2009, s. 132), anvendte vi fri imaginær variasjon, som omhandler å mentalt vurdere fenomenets egenskaper for å finne aspekter som anses å være en del av fenomenets essens og som holder fenomenet stabilt. Dette bidrar til å finne den psykologiske meningen i informantenes ytringer, slik at man oppnår en forhøyet psykologisk sensitivitet for fenomenet som undersøkes (Giorgi et al., 2017, s. 187). Identifisering av den mest passende beskrivelsen av den psykologiske essensen

til de meningsbærende enhetene krevde det flere omformuleringer (Giorgi, 2009, s. 154). Prosessen hjalp oss å avdekke temaer som ble ansett som essensielle og bidro til initial sortering av fenomenets egenskaper.

De omformulerte temaene ble kodet inn som noder i Nvivo 12 pro. Noder anvendes for å organisere temaene i separate enheter. Nodene ble gjennomgått flere ganger og revidert der det var nødvendig. I tråd med Giorgis analysemetode var kodingen datastyrt, da de ble utviklet gjennom å lese datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 209).

I tråd med Giorgis femte analysetrinn ble materialet sammenfattet for å kunne beskrive fenomenet i sin helhet. Analysetrinnet omhandler å finne den generelle strukturen til informantenes erfaringer med fenomenet (Giorgi, 2009, s. 137; Giorgi et al., 2017, s. 187). Gjennom mønsterkoding ble gjennomgående mønster identifisert. Mønsterkoding bidrar til å avdekke tema og sammenheng i datamaterialet (Bazeley, 2007, s. 110). Dette ble gjort ved å benytte oss av den initiale kodingen og gjennomgå de omformulerte meningsbærende enhetene for å finne de mest essensielle enhetene (Giorgi, 2009, s. 137; Giorgi et al., 2017, s. 187).

Informantenes ytringer refererer til spesifikke deler ved fenomenet som undersøkes, mens den essensielle strukturen omhandler en helhetlig beskrivelse av fenomenet. Å finne den helhetlige beskrivelsen er en eidetisk prosess, hvor man anvender eidetisk reduksjon (Giorgi, et al., 2017, s. 187). Dette innebærer at man systematisk varierer det spesifikke fenomenet med hensikt om å finne komponentene som er nødvendig for fenomenets struktur. I praksis innebar dette å finne essensen i informantenes erfaringer vedrørende ivaretagelse av barnets beste og brukermedvirkning på barnehuset.

Appendix F viser utdrag fra analyseprosessen. Analysen viste seg å være en sirkulær prosess. De meningsbærende enhetene og foreløpige nodene ble gjennomgått og omformulert flere ganger. Nodene ble plassert i hierarkisk organiserte noder, og dermed satt i en trestruktur

med egne subgrupper (Bazeley, 2007, s. 112). Basert på analyseprosessen ble to noder identifisert, med tre til fem subgrupper for hver node (se tabell 1).

Tabell 1

Kategorier og subgrupper

Kategorier	Hindringer	Løsninger
Subgrupper	Holdninger og tradisjoner	Barnevennlige tilpasninger
	Mangel på føringer og innflytelse	Samarbeid og rolleavklaring
	Manglende samarbeid mellom aktører	Å avvike fra automatikken
	Strafferettslige forhold	
	Tid og ressurser	

Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) ble kontaktet per telefon 15.04.2020 for å undersøke hvorvidt prosjektet trengte godkjenning. Kontaktperson ved REK formidlet at det ikke var behov for å sende fremleggingsvurdering da prosjektet ikke innhenter medisinske- eller helseopplysninger. Kontaktperson ved personvernombudet på UiT ble også kontaktet, per e-post, og formidlet at prosjektet måtte meldes inn til Norsk Samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD). Prosjektplan, informasjonsskriv og foreløpig intervjuguide ble sendt til NSD for vurdering av prosjektet i henhold til Lov om behandling av personopplysninger (Personopplysningsloven, 2000). NSD fant at prosjektet var meldepliktig. Etter innsendelse av revidert versjon ble prosjektet ble godkjent 05.08.2020 (se Appendix G). Prosjektnummer hos NDS er 597319.

Tematikken i fokusgruppene anses ikke for å ta opp personlige temaer som kan medføre ubehag for informantene. Likevel vil deltakere i en fokusgruppe alltid få innsyn i hverandres subjektive meninger, holdninger eller synspunkter som kommer til uttrykk i diskusjonen. På bakgrunn av dette ble intern taushetsplikt og konfidensialitet mellom

informantene tematisert.

I denne studien hadde alle informantene kjennskap til hverandre på forhånd, gjennom kollegialt arbeid. Dette kan ifølge Sim og Waterfield (2019) føre til at informantenes anonymitet er vanskeligere å opprettholde. I tillegg kan det oppstå et tredjeparts-brudd på konfidensialitet ved at en deltaker deler informasjon om en annen deltaker (Sim & Waterfield, 2019). Denne problemstillingen ble tematisert. Under gjennomlesing og transkripsjon søkte vi etter situasjoner i fokusgruppen hvor dette kan ha oppstått. Ingen slike situasjoner identifisert.

Lagring og oppbevaring av datamaterialet

Lyd- og videoopptakene ble etter gjennomføring av fokusgruppene overført til en kryptert minnepenn og innelåst i et skap på et adgangsbegrenset kontor på Universitetet i Tromsø (UiT) sammen med underskrevne samtykkeskjemaer. Lydopptakene ble transkribert på interne adgangsbegrensede maskinvarer ved UiT, og slettet etter endt transkribering og gjennomlesning. Videoopptakene ble brukt som støtte i transkripsjonsprosessen dersom identifisering av uttalelser ved hjelp av diktafon ikke var mulig. Videoopptak ble slettet når transkriberingen var gjennomført. Transkribert materiale ble lagret og behandlet på interne og adgangsbegrensede maskinvarer ved UiT inntil datamaterialet ble ansett for å være fullstendig anonymisert.

Informert samtykke og informasjonsskriv

Samtykkeerklæring og informasjonsskriv ble utarbeidet i tråd med NSDs anbefalinger. Samtykkeerklæringen og informasjonsskrivet ble sendt ut til aktuelle informanter som en del av rekrutteringsprosessen, og ble i tillegg utlevert og signert av informantene før gjennomføring av fokusgruppen. Samtykkeerklæringen og informasjonsskrivet inneholdt informasjon om studiens formål, ansvarlige aktører, personvern, deltakernes rettigheter og mulighet for å trekke seg fra studien. Studentenes og hovedveileders kontaktinformasjon ble oppgitt slik at informantene kunne kontakte oss ved spørsmål eller ønske om å trekke seg fra

studien (se Appendix B).

Praktisk informasjonsskriv

I god tid før intervjuet fikk informantene tilsendt et skriv med praktisk informasjon om gjennomføring av fokusgruppen. Det praktiske informasjonsskrivet inneholdt overordnede tema som skulle diskuteres i fokusgruppen, samt tidsplan og grunnregler for gjennomføring av fokusgruppen (se Appendix C). Informantene fikk også tilsendt utvalgte sidene fra rapporten som skulle leses i forkant av fokusgruppen (se Appendix D).

Frivillig deltakelse og trekk av samtykke

Informantenes deltakelse i studiet var frivillig og de kunne når som helst trekke seg uten å oppgi grunn.

Andre etiske betraktninger

Informantene ble i informasjonsskrivet, samtykkeerklæring og av moderator før gjennomføring av fokusgruppen, informert om at lyd- og videoopptak ville bli benyttet.

Informantene ble informert om at alle identifiserbare opplysninger ville anonymiseres, foruten om arbeidsrolle. På bakgrunn av at informantene i studien kommer fra en liten og gjennomsiktig populasjon er det en risiko for indirekte identifisering. Informantene ble grundig informert om dette gjennom informasjonsskrivet, samt per telefon ved rekruttering, og på dagen før oppstart av fokusgruppen. Som et tiltak for å i større grad sikre anonymitet, ble kjønn anonymisert. Informantene fikk også tilsendt sitt bidrag før levering slik at de fikk mulighet til å gjennomgå og godkjenne deres bidrag til studien.

Reliabilitet og validitet

Reliabilitet omhandler studiens pålitelighet (Thagaard, 2009, s. 22). Et tiltak for å forbedre en kvalitativ studies reliabilitet, er ved å unngå ledende spørsmål og å være bundet til intervjuguiden så langt det lar seg gjøre (Kvale & Brinkman, 2014, s. 250). På denne måten kan studien i større grad reproduseres og ettertestes. I denne studien benyttet vi oss i stor grad

av intervjuguiden og unngikk ledende spørsmål. I tillegg modererte samme student begge fokusgrupper, noe som kan være med på å øke studiens reliabilitet (Bjørklund, 2005).

Reliabiliteten i denne studien ble også etterstrebet ved at vi gjennomgikk datamaterialet uavhengig av hverandre og separat kom frem til de samme initiale kodene i analysen (Bjørklund, 2005). Vi har i tillegg forsøkt å være transparente ved å begrunne og redegjøre for valg og vurderinger som har blitt gjort underveis, noe som kan være med på å øke studiens reliabilitet (Drageseth, 2008, s. 21).

Validitet omhandler studiens gyldighet (Thagaard, 2009, s. 22) og dreier seg om at man faktisk studerer det man ønsker å studere (Bjørklund, 2005). For å undersøke studiens validitet ble en pilotstudie gjennomført. Faktorer som kan påvirke en studies validitet er blant annet moderators kjønn og alder samt informantenes følelse av å tale fritt i fokusgruppen (Bjørklund, 2005). Moderator for fokusgruppene forsøkte å kontinuerlig legge til rette for en åpen og avslappet atmosfære under fokusgruppediskusjonen slik at overnevnte faktorer ikke skulle påvirke studiens gyldighet (Dragseth, 2008, s. 21-22). Validitet er også knyttet til tolkningen av det som observeres (Dragseth, 2008, s. 21). Datamaterialet og våre tolkninger av materialet bør utgjøre et gyldig mellomledd mellom transkripsjon og resultat (Malterud, 2011, s. 218). Dette ble forsøkt etterstrebet ved å innta en holdning i tråd med Giorgis fenomenologisk reduksjon.

Resultat

Målet med studien var å få økt kunnskap om hvordan barnets beste og brukermedvirkning blir ivaretatt av ansatte på Statens Barnehus i Tromsø, samt innsikt i hva som kan forhindre implementering av rådene og hvilke løsninger som finnes for å imøtekomme rådene. Dette ble gjort ved å ta utgangspunkt i rådene som fremkommer i del 3 av Forandringsfabrikkens rapport "Rett og Sikkert" (2019). Analysen av datamaterialet

resulterte i to hovedkategorier; hindringer og løsninger. I det følgende vil hovedkategoriene og de respektive subgruppene presenteres.

Hindringer

Kategorien gjenspeiler de hindringene som informantene møter på i ivaretagelsen av barnets beste og brukermedvirkning. Kategorien 'hindringer' omfatter subgruppene holdninger og tradisjoner, mangel på føringer og innflytelse, manglende samarbeid mellom aktører, strafferettslige forhold og tid og ressurser.

Holdninger og tradisjoner

Samtlige informanter beskrev at holdninger og tradisjoner preget arbeidet i møte med barn på barnehuset, og at disse faktorene i mange tilfeller fungerte som en hindring for å ivareta barnets beste og brukermedvirkning. For mange av informantene var det vanskelig å ivareta barnets beste på bakgrunn av generelle holdninger om barns kapasitet til å prosessere informasjon og ta beslutninger. Ifølge en seniorrådgiver kunne dette føre til at mange prosesser skjedde over hodet til barn, og at barn ikke ble inkludert i saker som angikk dem.

For en leder var det, i barnehusets praksis, en ryggmargsrefleks å gi barn så lite informasjon som mulig. For flere av informantene ble systemiske endringer vanskelige å gjennomføre på bakgrunn av at aktuelle aktører i stor grad holder seg tro til tradisjonene som foreligger i henhold til hvordan man skal arbeide med barn på barnehuset. En leder sa:

Jeg tror en del hindringer ligger i politiet. Jeg tror det ligger en holdning eller en tanke om at man ikke spør barna [om følgeperson]. Jeg synes det er vanskelig å få gjennom. Hver gang jeg foreslår at man spør ungdommen så er det vanskelig å få gjennom. Jeg vet ikke helt hvorfor det er slikt.

Til dette svarte en politileder: "jeg tror det har med tradisjon, kultur og hierarki å gjøre". Selv om man forsøker å imøtekomme barn på deres behov er det vanskelig å avvike fra hvordan man tradisjonelt jobber på bakgrunn av holdningene til de involvert aktørene.

For flere ble implementeringsarbeid ansett som en krevende prosess som innebærer at man først må endre holdningene til involverte aktører. Ved forsøk på dette hadde flere informanter blitt møtt med motstand. En avhører sa: “hvis man foreslår å gjøre en ting på en annen måte så får man til svar “hei, vent litt. Hvorfor skal vi gjøre det på en annen måte, vi har bestandig gjort det sånn her””.

Mangel på føringer og innflytelse

Det var stor enighet blant informantene at implementeringsarbeid må reguleres på et høyere systemisk nivå. Samtlige informanter mente at det var vanskelig å jobbe med implementeringsarbeid på bakgrunn av manglende føringer og innflytelse. Informantene anså det som nødvendig at implementering av rådene var innenfor de juridiske og praktiske rammene. En seniorrådgiver beskrev det som at “det er et system som er etablert der vi har den minste stemmen. Der det er juristene, advokater, etterforskerne og avhørerne som har de store stemmene”.

Også riksadvokaten, KRIPOS og politiet ble vektlagt som institusjoner med endringsmakt. Dermed var det enighet om at det var nødvendig å få med “de store stemmene i landet”. Likevel beskrev informantene en følelse av viss innflytelse, hvor de kunne implementere aspekter som var mer praktisk rettet. En seniorrådgiver sa:

For eksempel å ordne at det blir triveligere på avhørsrommet. Det har vi jo ganske stor innflytelse på. Derimot, hvor tidlig barna skal kontaktes, hvilken informasjon de skal få, hvordan det skal jobbes og etterarbeid, det har vi veldig liten innflytelse på i dag. Og det er jo krevende å jobbe med endringer.

For en annen avhører var det vanskeligere: “hvis jeg prøver noe nytt fordi jeg har hørt at er spennende så er det jo ugreit. Altså, det må komme ovenfra”. I tillegg til at endringsarbeidet måtte komme ovenfra vektla flere av informantene at manglende føringer på ansvarsområdene til de ulike aktørene var en hindrende faktor for ivaretagelse av barnets

beste og brukermedvirkning.

Manglende samarbeid mellom aktører

For samtlige informanter var manglende samarbeid, både internt og eksternt, en hindring for å ivareta barnets beste og brukermedvirkning. Barnehuset er en arena hvor ulike aktører og instanser jobber sammen, men for flere av informantene var ikke samarbeidet godt nok etablert. En leder sa:

Barnehuset er jo en arena der veldig mange andre kommer å gjøre jobben sin, og det er jo noe av utfordringen. Vi kan legge til rette og gjøre jobben vår, barnehus-jobben, så godt vi kan. Likevel er vi helt prisgitt de andre som kommer og skal gjøre sin jobb, og deres forståelse av hvordan det skal gjøres. Da kan ikke vi bestemme hvordan ting skal gjøres. Det må forankres.

For en leder oppsto det et ansvarsvakuum, med uklar rollefordeling i etterkant av avhør. Manglende rolleavklaring ble oppfattet som frustrerende for informantene, da det kan ha negative konsekvenser for barna ved at de ikke får den oppfølgingen de har behov og rett på. Informantene ønsket dermed et tettere samarbeid mellom aktørene og presiserte behovet for tydelige og avklarte arbeidsroller.

Strafferettslige forhold

Selv om ønske om å ivareta barnets beste og brukermedvirkning var tilstede hos informantene, trakk de frem strafferettslige forhold som et mulig hinder for å kunne oppnå dette. En politileder sa følgende:

Påtalemessige og strafferettslige føringer er med på å legge mye av grunnlaget i forhold til hvor mye informasjon vi kan gi, hvilke spørsmål vi kan stille (...) og hvor lang tid i forveien man kan være ute med å informere i forhold til hva som blir trygt.

Samtlige informanter så verdien i å ivareta barnets beste og å implementere rådene fra Forandringsfabrikkens rapport, men vegret seg for å gjøre noe som kunne brukes som

argument mot bevisverdien i en eventuell rettssak. For flere av informantene ble mulighet for bevisforspillelse og konsekvenser for straffesaken ansett som en barriere for implementering av rådene. En barnesykepleier var redd for at endringer i praksis kunne bli brukt som “forsvareremat”. Rettssikkerhetsspørsmål satte dermed føringer for hva informantene våget å gjøre. En leder sa:

Barn har et stort behov for informasjon. Jeg tror at hvis vi informerer barna, så er det ikke slik at de nødvendigvis forteller oss mer. Snarere tvert imot så kan det føre til at barnet forteller mindre i avhøret fordi de blir redd. Det tror jeg er det som hindrer oss i å gi den informasjon til barn som de faktisk har behov for og rett på. Vi er redde for at de skal snurpe igjen og ikke fortelle oss det vi trenger å vite for å beskytte dem. Det mener jeg er dilemmaet, og det må på bordet.

Flere informanter opplevde at det var en “mismatch” mellom barns rettigheter og voksne mistenktes rettigheter. For mange av informantene ble lovverket opplevd som for dårlig regulert i praksis. En leder sa:

Jeg tenker at lovverket, regelverket er mangelfullt i forhold til det å informere barn. Det står at de har rett på informasjon, men i praksis så er det for dårlig regulert hva barn faktisk skal få vite, og har krav og rett på av informasjon

Tid og ressurser

Flere av informantene fastslo at tid var en hindrende faktor. Samtlige mente at avhørere ikke har tilstrekkelig tid sammen med barnet. Andre mente at antall avhør i løpet av en dag virket mot sin hensikt ved at man muligens ikke får nok tid med hvert enkelt barn. En leder sa:

Jeg tror ofte det er tid som kanskje gjør det. Og at det også kanskje handler om hvordan vi berammer alle på en dag. Vi har jo ofte press til å få inn flere avhør i løpet av en dag.

Lange avstander ble også nevnt av flere informanter som en hindring. Lange avstander har innvirkning på flere aspekter ved avhøret, eksempelvis hvem som kan følge barnet til avhøret. For noen informanter ble ressurspørsmål knyttet til bistandsadvokater vektlagt. Siden bistandsadvokater i mange tilfeller oppnevnes for selve saken har de ingen rolle etter avhøret er ferdig. En seniorrådgiver mente at dette var relatert til at “de ikke får betalt for mer og da gjør de ikke gjør mer”.

Løsninger

I analysen fremkom løsninger som den andre kategorien. Informantene diskuterte mulige løsninger for å imøtekomme rådene til Forandringsfabrikken, og dermed ivareta barnets beste og brukermedvirkning. Flere tilpasninger hadde allerede blitt implementert basert på tidligere tilbakemeldinger fra Forandringsfabrikken og andre aktører. Dette inkluderte et mer barnevennlig språk i informasjonsskrivet som barn mottar og avklaringer i henhold til hvem barnet skal treffe først på barnehuset. Kategorien inneholder subgruppene barnevennlige tilpasninger, samarbeid og rolleavklaring, og å avvike fra automatikken.

Barnevennlige tilpasninger

Flere av informantene var opptatt av hvordan man kan gjøre avhørsdagen mer barnevennlig. Det ble foreslått at aktører involvert i saken i større grad kan gi aldersadekvate forklaringer til barn, og tilpasse snakkemåte i henhold til barnets alder og modning. Flere av informantene beskrev barnevennlige tilpasninger de allerede hadde implementert i eget arbeid. En seniorrådgiver anså det som fordelaktig å la barnet i all hovedsak forholde seg til avhører. En annen seniorrådgiver tilbrakte mer tid med barnet på avhørsdagen, og mente gjenkjennelse kunne være betryggende for barnet. En seniorrådgiver tegnet aktørkart sammen med barn, som et visuelt hjelpemiddel.

Informantene diskuterte ulike løsninger som kan gjøre at avhøret oppleves mindre skremmende for barn. For samtlige informanter ble det foreslått å gi informasjon gjentatte

ganger for å trygge barnet. Flere av informantene var opptatt av å la barn være mer delaktig i prosessen, men for en leder var det viktig også å beholde et voksent perspektiv:

Når man har informert barn og spurt dem på sitt nivå om hva de tenker og ønsker, så må det også et ytterligere perspektiv til som ikke barnet har selv. For voksne, hjelpearbeidere og profesjonelle har perspektiv utover barnets perspektiv om hva som er barnets beste. Som kan være motsatt av hva det barnet ønsker.

En barnesykepleier fortalte at ved beslutninger som er det motsatte av hva barn ønsker, kan en alderstilpasset forklaring gjøre at barnet godtar situasjonen. For en annen seniorrådgiver kunne det være nødvendig for ansatte å sette sine ønsker eller behov til side til fordel for å finne barnets beste ut fra barnets egne ønsker. En seniorrådgiver fortalte om en situasjon hvor kamera ble fjernet som et tiltak for å imøtekomme barnets bekymring. Et annet forslag fra en seniorrådgiver handlet om å møte barnets redsel og uro ved å redusere antallet mennesker på bisitterrommet:

Noen ganger er det jo veldig mange i bisitterrommet; tre fra barnevernet, politistudenter, forsvarere, bistandsadvokat, aktorer, etterforsker og to fra barnehuset. Så kanskje vi også må tenke på, altså ut fra respekt for barnet; trenger det å være så mange der inne bestandig? Hvem er det godt for? Er det oss eller er det for barnet? Kan vi redusere?

En seniorrådgiver foreslo at avhørere i større grad burde ha straffebedene klart for seg, som et tiltak for å gjøre avhørssituasjonen mindre ubehagelig for barnet. På denne måten kan avhører være bevisst på hvor mye informasjon som må innhentes slik at man kan unngå unødige detaljspørsmål.

For flere av informantene omhandlet barnevennlige tilpasninger praktiske aspekter, som å gjøre avhørsrommet mer hjemmekoselig, eksempelvis gjennom mer behagelige farger på veggene. Selv om samtlige så nytteverdien i avhørsbiler, ble det ansett som ikke

gjennomførbart. En seniorrådgiver foreslo å inkorporere aspekter ved avhør i avhørsbil inn i avhørsrommet, gjennom å snu stolene slik at barn kan unngå direkte øyekontakt.

Samarbeid og rolleavklaring

Ifølge informantene var internt og eksternt samarbeid nødvendig for å ivareta barnets beste og brukermedvirkning. Flere av informantene presiserte viktigheten av å ha et godt samarbeid mellom ansatte på barnehuset. En seniorrådgiver sa følgende:

At det man kunne ha gjort mer av er jo å møttes, avhørere, vi på barnehuset, og avhørslederne også. For å spille hverandre god og få dykket litt ned i det vi egentlig holder på med, for det er det lite tid til. Vi sitter kanskje hver for oss og snakker litt om det og sånn, men det kunne jeg godt ha tenkt meg. Det tror jeg vi hadde lært masse ut av. Av hverandre. Forbedret praksis.

En annen seniorrådgiver var enig i dette, og foreslo å benytte seg av videomateriale av avhør i slike møter for å forbedre praksis. Videre ble det foreslått å forsterke samarbeidet på tvers av barnehusene i landet som et tiltak for å sette i gang endringsprosesser. En politileder sa følgende:

Hvis barnehusene seg imellom kunne blitt enige om å ha en felles strategi på sånne ting også kunne man jo ha brukt de erfaringene og spilt de oppover. Det er jo det man har gjort i mange andre saker. Mange av fremskrittene har kommet som følge av samarbeid mellom barnehusene. Sekvensielle avhør er et eksempel på initiativ som ble startet av barnehusene.

Informantene vektla også nødvendigheten med et bedre samarbeid mellom de ulike aktørene utover de som jobber på barnehuset. Forandringsfabrikken ble ansett som en viktig samarbeidspartner. For flere informanter hadde opplysningsarbeidet en positiv innvirkning på deres implementering i praksis. Samtlige foreslo også å gå ut til skoler og barnehager for å informere og opplære, samt kartlegge trygghetspersoner. I denne sammenheng ble det

foreslått å samarbeide tettere med trygghetspersonene slik at de er mer forberedt på sin rolle.

For å kunne ha et godt eksternt samarbeid ble det også viktig for informantene å etablere avklarte roller blant de ulike aktørene. Samtlige ønsket et bedre eksternt samarbeid rundt oppfølgingen av barn i etterkant av avhør. Barnevernet ble nevnt som en viktig samarbeidspartner. Tett samarbeid med barnevernet ville, ifølge informantene, ha innvirkning på hvor oppdatert barn kan få være i prosessen, da det skaper tydeligere roller for oppfølgingen. Flere av informantene foreslo å inkludere barn på ettermøtene. Det ble også foreslått å lage trygghetsplan på ettermøtene sammen med barnet.

Å avvike fra automatikken

Det var enighet blant informantene at implementeringsarbeid er en krevende prosess. Flere av informantene trakk frem viktigheten av å avvike fra automatiske arbeidsmåter ved å være kritisk til eget arbeid og åpen for innspill. Slik kan man se hvert enkelt barn og vurdere hvert enkelt barns beste.

For noen var det en slags redsel i det å avvike fra hvordan man normalt sett jobber, dels grunnet rettssikkerhetsspørsmål og dels fordi man frykter å ikke innhente nok informasjon fra barn i avhør. En leder mente at barn skal ha informasjon så tidlig og så grundig som mulig, og at man derfra bør gjøre unntakene eller begrense det. På bakgrunn av dette mente flere av informantene at for å kunne implementere rådene, må man først våge å avvike fra automatikken. En leder sa: “Vi må tørre å si “ja, de har rett på den informasjonen og at vi skal gi det til dem selv om det kan føre til at de forteller oss mindre om hvordan de har det hjemme””.

Flere av informantene trakk frem implementering i enkeltsaker som en mulig løsning. Mange mente at gode initiativer kan komme nedenfra, hvor en barnesykepleier mente at man bør begynne med de aspektene som er lettest å ta tak i slik at man får “ballen til å rulle”. En leder sa:

En løsning er jo å få toppen med, få riksadvokaten og få føringene ovenfra. Da er det lettere å få det [implementeringen] gjennomført. Men jeg tror også å gjøre det parallelt og prøve ut i enkeltsaker og la enkeltsaker være gode eksempler. Finne eksempler der alle i saken er enige om at her går det an å prøve. Denne saken er trygg nok til å ta med ungdommen på råd, la oss prøve det ut og samle de sakene som gode eksempler.

Diskusjon

Formålet med denne studien er å undersøke ansattes perspektiv på ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning på Statens Barnehus i Tromsø. Gjennom fokusgruppeintervju med ansatte av ulike fagbakgrunn ved barnehuset, undersøkte vi hindringer og løsninger for å imøtekomme rådene fra Forandringsfabrikkens rapport (2019). Ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø viser seg å være en sammensatt og kompleks prosess. Informantene beskriver at faktorer som holdninger og tradisjoner, mangel på føringer og innflytelse, manglende samarbeid mellom aktører, strafferettslige forhold, samt tid og ressurser fungerer som hindringer for implementering av rådene fra Forandringsfabrikkens rapport (2019). Samtidig fremkommer det et ønske blant informantene om å imøtekomme rådene til Forandringsfabrikken, og på denne måten ivareta barnets beste og brukervedvirkning. Resultatene viser at barnevennlige tilpasninger, tettere samarbeid med avklarte roller og endringsvilje gjennom å avvike fra automatiske arbeidsprosesser kan fungere som mulige løsninger for å imøtekomme rådene. Informantene i studien beskriver at implementering av rådene i barnehusets praksis må skje gjennom både toppstyrt implementering, hvor føringer kommer ovenfra, og bunnstyrt implementering, hvor rådene implementeres i enkeltsaker. I det følgende vil vi drøfte hovedfunnene vedrørende ivaretagelse av barnets beste og brukervedvirkning, samt faktorer som påvirker implementering av rådene, i lys av gjeldende

lovverk, implementeringsforskning og annen litteratur. Avslutningsvis vil informantenes og forfatternes tiltak for å imøtekomme rådene belyses.

Ivaretagelse av barnets beste på Statens Barnehus

Resultatene viser at det er enighet om at barnets beste må ivaretas, men at det er meningsforskjeller knyttet til hvordan man skal ivareta barnets beste og hvilke forutsetninger som må ligge til grunn. Ifølge Forandringsfabrikkens rapport (2019) kan det se ut til at barnets beste, barnets rett til å bli hørt og barnets rett på informasjon ikke blir ivaretatt i stor nok grad. Et hovedfunn i nåværende studie er at barnets beste må vurderes ut fra hva barnet selv ønsker. Dette er også et av hovedbudskapene i Forandringsfabrikkens rapport; hvert enkelt barn må spørres i hver enkelt sak (Forandringsfabrikken, 2019, s. 21). Noen informanter trekker frem viktigheten av å sette egne behov til side for å finne barnets beste fra barnets ståsted. Dette er i tråd med FNs barnekomité's generelle kommentar nr. 13 (2011, s. 25) hvor det fastslås at en voksens vurdering av hva som er det beste for barnet ikke kan tilsidesette øvrige rettigheter etter konvensjonen, slik som barnets rett til å bli hørt og få sin mening tillagt behørig vekt. Ifølge informantene kan dette etterstrebes ved at barn blir spurt om sin mening i saken og at barnets mening blir tillagt vekt i den videre vurderingen av barnets sak, som er i tråd med artikkel 12 i Barnekonvensjonen (2003). Barns rett til å bli hørt er kjernen i ivaretagelsen av barnets beste, ettersom barnets mening er av avgjørende betydning i vurderingen av barnets beste (Sandberg, 2012, s. 93, s. 114; Kipperberg et al., 2019, s. 128, s. 264).

Til tross for at artikkel 12 i Barnekonvensjonen ikke innbefatter barnets rett til informasjon "vil det være meningsløst å bli hørt uten å kjenne saken" (Mevik & Edvardsen, 2016, s. 61). En forutsetning for at barn skal ha mulighet til å medvirke og uttrykke sine synspunkter er dermed at barn får tilstrekkelig informasjon (Sandberg, 2012, s. 114; Kipperberg et al., 2019, s. 123). Flere av informantene deler dette synspunktet og vektlegger

at informasjon til barn er nødvendig for at barn skal vite hva det skal mene noe om.

Informasjon blir dermed ansett som et premiss for at barn kan meddele en informert mening.

Ifølge Andersen (2011, s. 41) skal man i vurdering av hvor mye vekt barnets mening skal tillegges, undersøke hvorvidt barn er i stand til å forstå konsekvensene av hva det mener, samt konsekvensene av gjeldende mothensyn. Det er evidens for at barn er i bedre stand til å ta imot informasjon, vurdere egen situasjon (Olsen et al., 2014, s. 14; Øvreeide, 2019, s. 26), og håndtere vanskelige situasjoner, enn voksne antar (Tuveng, 2013, s. 48; Øvreeide, 2019, s. 26). Dette kan ha implikasjoner for barns brukermedvirkning på barnehuset. Dersom barn er i bedre stand til å motta informasjon og håndtere konsekvensene av dette, tillater det at barn i større grad kan informeres og være delaktig i egen sak. Voksnes perspektiv og kunnskap om barn kan ha betydning for barnets-beste vurderingen.

Det voksne perspektivet på barn kan sees i lys av to forståelser. Den ene forståelsen innebærer et syn på barn som et objekt eller som marginalisert aktør; en passiv mottaker av hjelp og beskyttelse (Tjelflat & Ulset, 2007, s. 15; Ruud, 2011, s. 28). Resultatene i nåværende studie viser at noen av informantene satt spørsmål ved hvorvidt barn er i stand til å prosessere all informasjon om straffesakens konsekvenser, og egne rettigheter, som er nødvendig for å ta foreta et informert valg. For informantene var diskusjon vedrørende barns evne til å medvirke og motta informasjon grunnet i et ønske om å beskytte barn fra å bli belastet med mer enn de kan tåle. Slike holdninger kan være forbundet med et syn på barn som marginaliserte aktører, som må beskyttes og tas vare på (Nylund et al., 2019, s. 14; Skivenes & Strandbu, 2004). Denne forståelsen av barn kan føre til at avgjørelser blir tatt uten å inkludere barn, og at beslutningene fagfolk tar på vegne av barn blir mangelfulle eller skadelige (Andersland & Mevik, 2016, s. 40). Slike holdninger kan også ha innvirkning på hvor delaktig barn får være i egen prosess og påvirke hvor mye informasjon barn får om egen sak (Ruud, 2011, s. 28).

Voksne kan også forstå barn som et subjekt; en aktiv deltaker i eget liv som har rett til innflytelse og medbestemmelse (Tjelflat & Ulset, 2007, s. 15). En forståelse av barn som et subjekt innebærer dermed en tro på at barn evner å uttrykke seg og danne meninger om sin egen situasjon (Ruud, 2011, s. 29). Ifølge en tidligere rapport vedrørende barns medvirkning i barneverninstitusjon, forutsetter medvirkning i praksis en forståelse av barn som deltakende aktør, fremfor en passiv mottaker (Tjelflat & Ulset, 2007, s. 16). De fleste informantene i nåværende studie er enige om at barns rettigheter må tas på alvor og anser det som viktig å la barnets stemme bli hørt og vektlagt. Det kan tyde på at informantene anerkjenner barns selvstendige utøvelse av rettigheter, medinnflytelse og medbestemmelse (Haugli, 2012, s. 52).

Resultatene indikerer at ivaretagelse av barnets beste påvirkes av uavklarte roller og manglende ansvarsfordeling. Oppsplitting av roller og ansvar kan føre til at barnets behov og rett på informasjon og ivaretagelse ikke blir godt nok ivaretatt (Øvreeide, 2019, s. 25). Informantene i nåværende studie opplever at det er uklar rollefordeling i etterkant av avhør, noe som kan ha innvirkning på oppfølging til barn. Dette støttes av en tidligere studie, hvor ansvarsområdene ble ansett som avklarte frem til avhøret, men uklare etter avhør (Jakobsen, 2018, s. 41). Mangel på avklarte roller kan også påvirke hvorvidt man oppnår en helhet i informasjonsinnhenting (Gamst, 2017, s. 128), og kan være hindrende for et godt samarbeid mellom involverte instanser (Bakketeig et al., 2012, s. 164-165). Aktørene involvert i barns sak har et felles ansvar om å ivareta barnets beste. For å oppnå dette fordrer det et godt samarbeid slik at det oppstår kontinuitet i informasjonsdeling.

Informantene beskriver videre problemstillinger knyttet til at samarbeidet mellom involverte aktører ikke er godt nok etablert, og opplever det som krevende å samarbeide med ulike instanser som har egne agendaer og målsetninger. Dette funnet er i tråd med tidligere forskning (Jakobsen, 2018, s. 76; Powell et al., 2013; Vorland & Skjørten, 2017, s. 142), og kan være relatert til at aktørene har for lite kunnskap om hverandres mandater og

rammebetingelser (Olsen et al., 2014, s. 30; Vorland & Skjørten, 2017, s. 166). For å sikre ivaretagelsen av barn gjennom rettsprosessen er det dermed nødvendig med god ansvars- og oppgavefordeling mellom berørte tjenesteinstanser (Gamst, 2017, s. 49). For å oppnå et samordnet tilbud som ivaretar barnets beste er et tett samarbeid mellom barnehusets ansatte, politi, barnevern og andre fagfolk i barnets nærmiljø av avgjørende betydning (Mevik & Edvardsen, 2016, s. 62). I tillegg er åpenhet mellom instansene, drøfting og felleskap viktige elementer for samarbeidet mellom aktører involvert i tilrettelagte avhør (Vorland & Skjørten, 2017, s. 118). For å oppnå godt samarbeid er det dermed nødvendig med avklarte roller, hvor ansvarsområdene til de ulike aktørene er tydelig definert og forstått av andre aktører.

Barnets beste i lys strafferettslige forhold

Resultatene viser at det kan oppstå konflikter når man skal vurdere hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt, opp mot voksnes vurderinger av hva som ifølge straffeloven er det beste for barnet. Det kan være vanskelig å forene juridiske prinsipper med det man ut fra psykologisk kunnskap mener er hensiktsmessig (Myhren & Steinsbekk, 2000, s. 119). Ifølge Sandberg (2012, s. 113) er det nødvendig at barnets stemme blir tatt på alvor, og ikke bare som en formalitet. Barn har rett til å bli hørt og få deres mening tillagt behørig vekt (Barnekonvensjonen, § 12, nr. 1), men ifølge Kunnskapsdepartementet er dette imidlertid ikke det samme som å ukritisk etterleve barns ønsker (Bae et al., 2006, s. 14). Denne problemstillingen er tematisert i nåværende studie. Informantene anser det som viktig å informere og inkludere barn i rettsprosessen, samtidig som det er nødvendig å ha et ytterligere perspektiv utover det barnet selv har, og som kan være det motsatte av hva barnet ønsker. Barnets mening må dermed vurderes i et helhetsbilde ut fra ulike hensyn, og kan tillegges mindre vekt dersom motargumentene er sterke (Sandberg, 2012, s. 115; Kipperberg et al., 2019, s. 123).

På bakgrunn av at barnehuset er en samarbeidsarena for flere faggrupper, kan det

oppstå konkurrerende hensyn i vurderingen av barnets beste (Kipperberg et al., 2019, s. 149). Ifølge Johannessen (2013, s. 212) kan de ulike fagområdene utvikle en opplevelse av at ens eget perspektiv er det mest verdifulle. De konkurrerende hensynene mellom faggruppene kan ha innvirkning på organisasjonskulturen ved barnehuset. Organisasjonskultur innebærer felles delte normer, verdier og virkelighetsoppfatninger blant ansatte i en organisasjon, og er et biprodukt av samhandlingen blant ansatte (Bang, 2013). Kulturen manifesterer seg dermed i måten man arbeider på, og kommer til uttrykk gjennom informantenes holdninger.

Organisasjonskulturen kan videre skape subkulturer i organisasjonen. Subkulturer oppstår når aktører utvikler egne kulturelle særtrekk og identifiserer seg som distinktive grupper i organisasjonen (Bang, 2013) og har en sterk identitetsopplevelse knyttet til sitt eget fagfelt (Johannessen, 2013, s. 212). Praktisering av barnets beste kan dermed tenkes å påvirkes av den dominante subkulturen i organisasjonen. I tråd med Forandringsfabrikkens rapport kan det argumenteres for at politiet har den rådende subkulturen på barnehuset. Dette med bakgrunn i at oppsummert kunnskap fra rapporten antyder at politiets samfunnsmandat om å beskytte barn fra vold er det overordnede fokuset (Forandringsfabrikken, 2019). På denne måten kan det tenkes at de formelle og rettssikkerhetsmessige behovene får prioritet, fremfor etterlevelse av barns rettigheter av Barnekonvensjonen (Øvreeide, 2019, s. 43).

I tilfeller hvor voksne tar en beslutning på tvers av barnets ønsker, er det viktig å gi barn tilstrekkelig informasjon og aldersadekvate begrunnelser for beslutninger som tas (Ruud, 2011, s. 204; Øvreeide, 2019, s. 25). I et traume- og barnefaglig perspektiv, og i tråd med rådene fra Forandringsfabrikkens rapport (2019), har barn i belastende situasjoner behov for konkret og relevant informasjon slik at de er i stand til å skape mening og føle kontroll (Courtney & Graves, 2018; Evans & Graves, 2018; Ruud, 2011, s. 21 & Øvreeide, 2019, s. 117-118). Det barnefaglige perspektivet og kunnskap om barns behov bør dermed ligge til grunn i praksis ved alle tjenester som berører barn. På denne måten forebygger man unødige

belastninger i barns møte med barnehuset.

Rammer og rutiner knyttet til tilrettelagte avhør av barn kan stå i kontrast til hva man ut fra psykologisk kunnskap anser for å være til det beste for barnet (Øvreeide, 2019, s. 16), noe også informantene i nåværende studie tematiserte. I tråd med Barnekonvensjonens artikkel 19, har ansatte på barnehuset som mål å beskytte barn mot alle former for vold, mishandling og omsorgssvikt (Hennum, 2012, s. 311). Samtidig har ansatte på barnehuset, i tråd med Barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1, en plikt om å ivareta barnets beste (Haugli, 2012, s. 51). Ansatte på Statens Barnehus har dermed en dobbeltrolle. Siden Barnekonvensjonen ikke inneholder hierarkisk rangering eller prioritering av enkelte rettigheter på bekostning av andre (Strandbu, 2007, s. 21), kan det vanskeliggjøre utførelse av dobbeltrollen. Dette kommer også til uttrykk i nåværende studie hvor informantene opplever lovverket som for dårlig regulert i praksis. Dette støttes av en tidligere studie (Solberg og Søreide, 2007). Denne dobbeltrollen fører til at ansatte på barnehusene må ta hensyn til flere forhold og perspektiver. Resultatene viser at disse hensynene ikke alltid er kompatible.

Rettsikkerhetsspørsmål setter føringer for i hvor stor grad informantene i nåværende studie kan ivareta barnets rett på informasjon og barnets rett til å bli hørt, og dermed mulighet for å medvirke i egen sak. Informantene er enige om at det er problematisk når prosesser skjer over hodet til barn og beslutninger blir tatt uten at barnet er involvert. Derimot uttrykker samtlige informanter en bekymring om at informasjon til barn kan føre til bevisforspillelse og ha negative konsekvenser for straffesaken. Flere av informantene frykter at barn kan unnlate å avgi et vitneutsagn dersom det informeres om følgene av å avlegge et vitneutsagn, slik som siktedes rett til å se og høre hva barn har fortalt i avhør. Dette funnet er i tråd med tidligere forskning på temaet (Landberg & Svedin, 2013, s. 40; Martinsen, 2017, s. 58; Mevik & Edvardsen, 2016, s. 61; Ruud, 2011, s. 16). Likevel argumenterer noen av informantene for at barn skal gis informasjon om følgene av å avgi vitneutsagn, selv om denne informasjonen kan

føre til at barn forteller mindre. Ifølge Haugli (2012, s. 52) skal hensynet til barnets beste være gjeldende, selv om det kan stå i konflikt med andre områder som er regulert i lovverket. Dersom andre hensyn går foran, må det foreligge en viss bevisbyrde som viser at det ikke finnes andre gjennomførbare og akseptable løsninger (Haugli, 2012, s. 55). Dette støttes videre av Vehusheia (2016, s. 97), som mener at barnets beste skal følges opp som et hovedprinsipp gjennom hele straffesaksprosessen.

Faktorer som påvirker implementering av rådene

Barnehuset er tilknyttet justissektoren, både administrativt og geografisk (Bakketeig et al., 2012, s. 160). Organisasjoner underlagt justissektoren har etablerte handlingsmønstre og lovpålagte mandater som kan vanskeliggjøre praksisendring (Johannessen, 2013, s. 32). Informantene beskriver det som utfordrende å implementere rådene på bakgrunn av at det er utfordrende å avvike fra hvordan det tradisjonelt jobbes på barnehuset, og for noen informanter fungerer politiets holdninger som barriere for implementeringsarbeidet. Som et tiltak for å imøtekomme rådene anser informantene det som nødvendig å avvike fra de automatiske holdningene og tradisjonene som foreligger på barnehuset ved å være kritisk til eget arbeid og åpen for innspill.

Informantene i nåværende studie opplever å være lite involvert i endringsprosesser og beskriver at forslag til praksisendring kan bli møtt med motstand når forslagene ikke er forankret i ledelsen. For informantene er det et ønske om at institusjoner med endringsmakt involverer seg i endringsprosessene og at føringer kommer ovenfra, slik at implementering skjer innenfor de juridiske og praktiske rammene som foreligger. Et slikt toppstyrt perspektiv innebærer at mål og vedtak iverksettes av lovgivere (Peters & Pierre, 2012, s. 439). Dette funnet støttes av tidligere studie, hvor ansatte ønsket tydeligere føringer fra ledelse og myndigheter i arbeidet med tilrettelagte avhør av barn (Vorland & Skjørten, 2017, s. 108). Ifølge regjeringen er forankring et viktig prinsipp i første fase av implementeringsarbeid

(NOU 2015: 8, s. 88), i tillegg til at det anses som nødvendig at institusjoner med endringsmakt må håndheve og forankre barns rettigheter for å ivareta barnets beste og deres brukermedvirkning (Hakalehto, 2019, s. 79). Ønsket om føringer ovenfra er særlig tilstede for informantene med politifaglig bakgrunn. Dette er i tråd med annen forskning, som viser at det foreligger en antakelse av politiorganisasjoner som lineære organisasjoner, hvor endringsarbeid må skje ovenfra og ned (Bjørkelo & Gundhus, 2015).

For informantene er mangel på tid og ressurser en hindrende faktor for implementeringsarbeid. Informantene opplever å ha hektiske arbeidsdager, med mange avhør i løpet av en dag. Dette funnet er i tråd med tidligere implementeringsforskning (Ogden & Fixsen, 2014). Mangel på tid kan være en belastning for de som arbeider med tilrettelagte avhør av barn (Tuveng, 2013, s. 50), og kan skape en bekymring blant ansatte om hvorvidt de klarer å ivareta barnets beste (Powell et al., 2013). Knappe ressurser kan ha innvirkning på gjennomføring og tilrettelegging av avhør (Edvardsen & Berg, 2016, s. 136; Langvik & Rostad, 2020, s. 49), og gå på bekostning av relasjonsbygging med barn (Halsebø, 2018, s. 69). Mangel på tid og ressurser gjør det dermed vanskelig å prioritere implementering av rådene og å sette av tid til å gjennomføre praksisendring.

En annen faktor som viser seg å ha påvirkningskraft på implementering av rådene, er Forandringsfabrikkens opplysningsarbeid. Ifølge informantene har Forandringsfabrikkens opplysningsarbeid positiv innflytelse på grad av implementering av rådene blant informantene. Dette kommer til uttrykk ved at samtlige informanter rapporterer om at det oppstår kollegial diskusjon og forsøk på implementering av rådene i enkeltsaker i etterkant av foredrag i regi av Forandringsfabrikken.

Resultatene tyder videre på en vilje og et ønske blant informantene om å imøtekomme rådene. Motivasjon og åpenhet for endringer er viktige faktorer hos ansatte ved implementering (Fixsen et al., 2005, s. 28; Miller et al., 1994). Dette kan indikere at

implementeringsarbeid krever at hver enkelt ansatt gjør en jobb utover det som forventes av dem. Ansattes engasjement er dermed avgjørende for implementering (Stensaker & Haugeng, 2016, s. 69), og kan forsterkes dersom ansatte føler en mening med implementeringen og at det er kompatibelt med eksisterende normer og verdier (Rogers, 2003, s. 241). Flere argumenterer for at ildsjeler i organisasjonen er en fremmede faktor for implementeringsarbeid (Fixsen et al., 2005, s. 28; Sørli et al., 2010). Ildsjeler kan bidra til å drive prosessen fremover og påse at implementeringsarbeidet ikke stopper opp. Flere av informantene kan betegnes som ildsjeler da de fremstår som pådrivere for implementering av rådene og aktivt jobber for å ivareta barn i rettsprosessen. Dette kan sees i sammenheng med mellomromsarbeid.

Mellomromsarbeid omhandler, som nevnt innledningsvis, å avdekke, og fylle hull og mangler, i tjenestetilbudet til barn. For å kunne drive med mellomromsarbeid er det nødvendig at den enkelte ansatte har handlingsrom og fleksibilitet (Andersen, 2019, s. 192). Basert på nåværende studie tyder det på at mye av implementeringsarbeidet som gjennomføres på barnehuset kommer som følge av mellomromsarbeid. Derimot er det variasjoner når det kommer til i hvor stor grad hver enkelt barnehusansatt er i stand til å avdekke og fylle mellomrom. Dette kan sees i sammenheng med hver enkelt individs kapasitet og kompetanse (Andersen, 2019, s. 192). På denne måten kan mellomromsarbeid medføre varierte tilbud for barn, som videre kan ha innvirkning på ivaretagelsen av barnets beste og brukermidvirkning. Selv om tydeligere retningslinjer vedrørende medarbeidernes arbeidsbeskrivelse kan redusere handlingsrommet til den enkelte medarbeideren, kan det tenkes at behovet for mellomromsarbeid reduseres ved at mellomrommene blir dekt. Dette kan gi et tilbud som ivaretar hvert enkelt barns beste og brukermidvirkning.

Overnevnte faktorer indikerer at ivaretagelse av barnets beste og brukermidvirkning på barnehuset er en kompleks prosess. Hovedfunnene tyder på at det foreligger

brukermedvirkning på individnivå på Statens Barnehus i Tromsø, men at strafferettslige forhold, holdninger til barns evner og kapasitet, og potensielle negative konsekvenser for straffesaken vanskeliggjør dette. Likevel tyder funnene på at brukermedvirkning på systemnivå er tilstede som følge av Forandringsfabrikkens opplysningsarbeid.

I henhold til grad av brukermedvirkning viser funnene at forholdene ligger til rette for at barn kan ha brukerinnflytelse. Dette innebærer deltakelse i beslutningsprosesser og mulighet for innflytelse over tiltak som iverksettes. I praksis tyder det derimot på at barn har brukermedvirkning på nivå med brukerdeltakelse, som innebærer at barns interesser ivaretas og at barn kan delta i beslutningsprosesser, men ikke nødvendigvis har innflytelse over tiltak som iverksettes. Grad av brukermedvirkning viser seg å være relatert til blant annet sakens omfang og alvorlighet, barnets alder og modningsnivå, mangel på føringer og forankring, samt de praktiske og juridiske rammene som foreligger på barnehuset.

For å implementere rådene til Forandringsfabrikken bør barnehuset anvende en helhetlig tilnærming som legger til rette for, og systematiserer, implementeringen. Dette innebærer å utvikle en kultur som skaper endringsvilje blant ansatte, samt en struktur som muliggjør barns deltakelse gjennom god samhandling mellom involverte aktører. En helhetlig tilnærming krever videre å utvikle en praksis som fremmer involvering av barn, og et system som evaluerer, kvalitetssikrer og opprettholder barns deltakelse. For å oppnå dette er det nødvendig å anvende begge implementeringsstrategier, hvor implementeringen er både topp- og bunnstyrt. Endringsprosessene kan, og bør, skje parallelt; ved at politikere og myndighetene involverer seg og tar barns stemme på alvor, samtidig som fagutøverne kjemper for barns rett til å bli hørt og ivaretatt. Dette viser viktigheten av mellomromsarbeid, som i fravær av føringer som systematiserer implementeringsarbeidet, er en betydningsfull fremgangsmåte som benyttes for implementering av rådene på Statens Barnehus i Tromsø.

Forslag til tiltak

Basert på hindringer og løsninger for å imøtekomme barnets beste og brukermedvirkning, fremkommer det ulike forslag til tiltak for å imøtekomme rådene fra Forandringsfabrikkens rapport blant informantene. Informantene foreslår å implementere rådene i enkeltsaker, der hvor samtlige ansatte er enige om at det er trygt. Implementering i enkeltsaker kan gjennomføres til tross for mangel på føringer og innflytelse, og vellykkede forsøk kan brukes som eksempler til aktører med endringsmakt for å iverksette implementeringsprosessen.

Ytterligere tiltak som fremkommer omhandler barnehusets utforming og praktisk tilrettelegging av avhørsrommet. Informantene foreslår å tilpasse fargene på barnehusets vegger, slik at atmosfæren anses som mer barnevennlig. Det foreslås å snu stolene på avhørsrommet, slik at avhører og barn ikke sitter rett overfor hverandre, samt å skjule kamera. På denne måten kan man etterleve barns ønske om et mindre skremmende avhørsrom.

En informant foreslår at avhørere i større grad kan ha straffeбудene for den aktuelle saken klart for seg. Dette tiltaket kan føre til at barn ikke blir belastet med konsekvensene av unødige detaljspørsmål under avhør. Det foreslås videre å redusere antall aktører på bisitterrommet, som et tiltak for å imøtekomme barns redsel når det presenteres for aktører tilstede på bisitterrommet. En informant anvender aktørkart i sitt møte med barn, som et visuelt hjelpemiddel som tydeliggjøre alle aktører involvert i barnets sak, og som et verktøy for å påse at barn får nødvendig informasjon på en barnevennlig måte.

For å sikre barns rett til innflytelse og medvirkning foreslår informantene å inkludere barn på ettermøter. Ved å invitere barn med på ettermøter legges det til rette for barnets rett til å bli hørt og delta i egen prosess. Informantene foreslår styrking av samarbeid mellom involvert aktører som et ytterligere tiltak for å sikre at barnets beste og brukermedvirkning ivaretas. Dette kan oppnås gjennom økt møtevirksomhet med fokus på kunnskaps- og

kompetansedeling. Slik møtevirksomhet kan skape faglig tillit og forståelse for hverandres mandater og oppgaver. Informantene foreslår også å skape et tettere samarbeid med skoler og barnehager. Et tiltak for å styrke et slikt samarbeid omhandler kartlegging av trygghetspersoner i samråd med skoler og barnehager, samt informasjon og opplæring til skoleapparatet om hvordan møte barn som forteller om vold og/eller overgrep.

Basert på nåværende studie, oppsummert kunnskap fra Forandringsfabrikkens rapport og i tråd med et utviklings- og traumeperspektiv, foreslår forfatterne økt møtevirksomhet blant berørte aktører og instanser med fokus på kompetanseheving vedrørende traumesensitiv omsorg, det barnefaglige perspektiv og barns behov i belastende situasjoner.

Kompetanseheving kan gjennomføres gjennom workshops, møter eller interne foredrag. Slik møtevirksomhet anses som hensiktsmessig å gjennomføre med jevne mellomrom, med krav om at alle faggrupper deltar. På bakgrunn av at Forandringsfabrikkens opplysningsarbeid har hatt positiv innvirkning på implementering, er det nærliggende å tenke at intern møtevirksomhet kan ha tilsvarende innflytelse blant ansatte på barnehuset.

Videre foreslår forfatterne at barnehuset innfører en "hva hvis"-plan sammen med barn, i etterkant av avhør. En slik plan kan bidra til å skape en følelse av kontroll og mening for barn, i en ellers uforutsigbar situasjon. "Hva hvis"-plan kan sees i sammenheng med trygghetsplanen som Forandringsfabrikken foreslår (2019, s. 48), og aktørkart. "Hva hvis"-planen skal utformes i samråd med det enkelte barn, og barnet skal spørres hva det har behov for og hvilke bekymringer som kan være tilstede. Dette skal vektlegges i utforming av planen. Planen bør inneholde informasjon om hva som kan skje etter avhør og mulige kontaktpersoner. Det anses som hensiktsmessig å inkorporere informasjon om hvorfor en gitt beslutning er fattet, hvem som har fattet beslutning(ene) i planen.

Styrker og begrensninger

Studiens formål er å gi et dypere innblikk i ansattes syn på ivaretagelsen av barnets

beste og brukermedvirkning på Statens Barnehus i Tromsø. Utvalgets størrelse og antall fokusgrupper ansees som tilstrekkelig for å være representativt til populasjonen og for å mette temaet, da populasjonen i denne studien er liten. Vi har forsøkt å være transparente i sin beskrivelse av prosessen. Datainnsamling og analyse ble forsøkt gjennomført identisk for begge fokusgrupper. Dette kan styrke studiens reliabilitet. En pilotstudie ble gjennomført og moderator forsøkte å legge til rette for en avslappet atmosfære under gjennomføring av datainnsamling. Dette kan styrke studiens validitet. Barnehusene i Norge er underlagt de samme retningslinjene. Det kan dermed tenkes at funnene har overføringsverdi og er av betydning for øvrige barnehus i Norge og tilsvarende institusjoner.

En begrensning ved denne studien er at flere yrkesgrupper ikke var representert. På grunn av utfordringer med rekruttering og restriksjoner i henhold til Covid-19 pandemien ble informantene rekruttert ut fra et tilgjengelighetsutvalg. En konsekvens av dette var at rådgivere og seniorrådgivere var overrepresentert, som kan ha betydning for dynamikken som oppstod i fokusgruppene. Dette kan skape konsensus-synspunkt som innebærer at noen informanter opptrer konformt til det dominerende synspunktet, selv om de kan ha andre synspunkter (Stokes & Bergin, 2006). Konsensus-synspunkt kan ha innvirkning på studiens validitet. Det kan tenkes at de ulike perspektivene på tvers av yrkesgruppene ikke ble fanget opp på grunn av at informantene med politifaglig bakgrunn var i mindretall. For fremtidige studier kan det være fordelaktig med strategisk utvalg som inkluderer informanter fra ulike instanser som opererer på barnehuset for å fange opp de nyanserte perspektivene på barnets beste og brukermedvirkning blant ulike faggrupper.

Avslutning

Barnehuset er en samarbeidsarena for flere aktører, med intensjon om å gi samordnet bistand til barn under tilrettelagte avhør, med mål om å ivareta barnets beste og barns

rettssikkerhet. Dette gjør at ulike yrkesgrupper må samhandle og veie hensynet til barnets beste og brukermedvirkning opp mot hensynet til barns rett til å bli beskyttet mot vold, noe som gjør at ivaretagelse av barnets beste fra barns ståsted blir en kompleks prosess. Dette reiser spørsmål for hvorvidt det barnefaglige perspektivet får sitt fotfeste på barnehuset i like stor grad som de strafferettslige hensynene. Selv om barnehuset er underlagt justissektoren, er det nødvendig med et barnefaglig utviklings- og traumeperspektiv som legger føringer for hvordan man arbeider med barn på barnehuset, og som åpner opp for implementering av Forandringsfabrikkens råd.

Denne studien viser at flere faktorer påvirker etterlevelse av barns brukermedvirkning på Statens Barnehus i Tromsø. For å ivareta barns brukermedvirkning er det nødvendig med en helhetlig tilnærming som fremmer det barnefaglige perspektivet, et godt samarbeid mellom involverte aktører og en vilje blant de ansatte til å avvike fra tradisjonell praksis. For å sikre ivaretagelse av barnets beste og brukermedvirkning for alle barn er det nødvendig at instanser med endringsmakt involverer seg slik at barns rettigheter følges opp.

Barnehuset er en ung institusjon og i stadig utvikling. Fra etableringen av barnehusene har flere tiltak allerede blitt gjennomført for å forbedre praksis og for å sikre ivaretagelsen av barnets beste. Intensjonen med opprettelse av barnehus er et godt steg i retningen av å ivareta barnets beste og brukermedvirkning. Likevel er det, i tråd med Forandringsfabrikkens rapport (2019), nødvendig at det tilrettelegges for et mer barnefaglig perspektiv i møte med barn på barnehuset.

Barnehuset et system for barn, skapt av voksne. For å sikre ivaretagelse av barnets beste og brukermedvirkning er det nødvendig å vektlegge barnets stemme i videreutviklingen av barnehusets praksis. Nåværende studie gir kunnskap om hensynet til barnets beste, samt viktigheten av å ha et barnefaglig perspektiv i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø og kan ha implikasjoner for videre implementeringsarbeid av barns brukermedvirkning ved å

bidra til å belyse hvilke prosesser som er hindrende og fremmende for implementering i institusjoner slik som barnehuset.

Referanseliste

- Alexanderson, K., Hyvönen, U., Karlsson, P.-Å. & Larsson, A.-M. (2014). Supporting User Involvement in Child Welfare Work: A Way of Implementing Evidence-Based Practice. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 10(4), 541-554. <https://doi.org/10.1332/174426414X14144219467266>
- Andersen, L. C. (2019). Mellomromsarbeid - om barnehusrådgiveres arbeidspraksiser. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt & S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak* (s. 178-194). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-10>
- Andersen, N. W. (2011). *Ungdoms rett til selvbestemmelse og medvirkning*. Universitetet i Bergen. Vedlegg til NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning. https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/sved/wang_andersen_ungdoms_rett_til_selvbestemmelse_og_medvirkning_helse_og_sosialinstitusjon.pdf
- Andersen, T. (2010). *Barrierer og drivere for innovasjoner nedenfra: eksempel fra tverrfaglig samarbeid i norske kommuner* (ØF-notat nr. 05/2010). <https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2015/01/052010.pdf>
- Andersland, G. K. & Mevik, K. (2016). Barns rettsvern ved mistanke og avdekking av vold - er lovverket godt nok? I O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 38-50). Gyldendal akademisk.
- Backe-Hansen, E. (2011). *Teoretiske perspektiver i synet på ungdoms medvirkning - en litteraturgjennomgang* (NOVA). https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/sved/backe-hansen_elisabeth_litteraturgjennomgang.pdf
- Bae, B., Eide, B. J., Winger, N. & Kristoffersen, A. E. (2006). *Temahefte om barns*

medvirkning. Kunnskapsdepartementet.

https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/pedagogikk/temahefter/temahefte_om_barns_medvirkning.pdf

Bakketeig, E., Berg, M., Myklebust, T. & Stefansen, K. (2012). *Barnehusevalueringen 2012*.

Delrapport 1. Barnehusmodellens implikasjoner for politiets arbeid med fokus på dommeravhør og rettsmedisinsk undersøkelse (PHS Forskning 2012: 6).

http://www.bvs.is/media/barnahus/Barnehus_delrapport1.pdf

Bakketeig, E., Dullum, J. & Stefansen, K. (2019). Samarbeid i saker om vold og overgrep.

Mot en hybridisering av hjelpetjenestene? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 22(3), 198-212. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-03-02>

Bang, H. (2013). Organisasjonskultur: en begrepsavklaring. *Tidsskrift for Norsk*

psykologforening, 50(4), 326-336.

<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2013/04/organisasjonskultur-en-begrepsavklaring>

Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente*

Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Barne- og familiedepartementet.

Barneombudet. (2013). *Helse på barns premisser*. (Rapport).

https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Helse_pa_barns_premisser.pdf

Barneombudet. (2017). *Barneombudets supplerende rapport til FNs barnekomité - Barns*

rettigheter i Norge - 2017. (Rapport).

<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Rapportering/Barneombudets-supplerende-rapport-til-FNs-barnekomite-2017.pdf>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020, 11. juni). *Barns rettigheter (medvirkning)*

under politiets etterforskning. BUFDIR.

https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/politi_og_barnevern___retningslinjer_for_samhandling/samtaler_med_barn_og_barnets_medvirkning/barns_medvirkning_under_poliets_etterforskning/

Bazeley, P. (2007). *Qualitative data analysis with NVivo*. Sage.

Berget, G. (2018). *Hvem skal jeg snakke sant for? Opplevelsen av avhør på statens barnehus og tiden etterpå* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.

Best, A., Terpstra, J. L., Moor, G., Riley, B., Norman, C. & Glasgow, R. (2009). Building Knowledge Systems for Evidence-Informed Decisions. *Journal of Health Organization and Management*, 23(6), 627-641.

<https://doi.org/10.1108/14777260911001644>

Bjørkelo, B. & Gundhus, H. O. I. (2015). Å forbedre en etat. *Magma*, (2), 34-46.

<https://www.magma.no/a-forbedre-en-etat>

Bjørklund, O. (2005). Fokusgruppe - noen metodiske betraktninger. *Økonomisk fiskeriforskning*, 15, 42-50.

<https://www.nofima.no/filearchive/Oddrun%20Bjorklund.pdf>

Courtney, E. & Graves, K. (2018). Trauma Among Children and Legal Implications. *Cogent Social Sciences*, 4(1), 1546791. <https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1546791>

Drageseth, I. (2008). Muligheter og begrensninger ved fokusgruppemetodikk: fokusgrupper anvendt i studier av kvalitet i pleie- og omsorgssektoren i kommunehelsetjenesten [Paper]. Universitetet i Tromsø.

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/2278/article.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Edvardsen, O. & Berg, C. R. (2016). Politiets møte med barn – første fase i etterforskning. I O. Edvardsen (Red.). *Vold mot barn: teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*

(s. 135-151). Gyldendal akademisk.

Edvardsen, O. & Mevik, K. (2014). Vold mot barn i hjemmet. Hvordan ivareta barns rettigheter? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 12(04) 317-334. [https://nordopen.nord.no/nord-](https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/2374535/Mevik.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2374535/Mevik.pdf?sequence=3&isAllowed=y](https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/2374535/Mevik.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

Eines, T. F. & Thylen, I. (2012). Metodologiske og praktiske utfordringer ved bruk av fokusgrupper som forskningsmetode - med fokus på pårørende som informanter. *Nordisk Tidsskrift for Helseforskning*, 8(1), 94-125. <https://doi.org/10.7557/14.2334>

Eriksson, M. (2010). Participation for Children Exposed to Domestic Violence? Social Workers' Approaches and Children's Strategies. *European Journal of Social Work*, 15(2), 205–221. <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.513963>

Evans, C. & Graves, K. (2018). Trauma Among Children and Legal Implications. *Cogent Social Sciences*, 4(1), 1546791 <https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1546791>

Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M. & Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature*. University of South Florida. <https://nirn.fpg.unc.edu/sites/nirn.fpg.unc.edu/files/resources/NIRN-MonographFull-01-2005.pdf>

Forandringsfabrikken. (2019). *Rett og sikkert*. https://www.forandringsfabrikken.no/files/pdf_trykksaker/Rett_og_sikkert_for_oss-uten-bilder-Forandringsfabrikken_Kunnskapssenter_2019.pdf

Forandringsfabrikken. (u.å.). *Et psykisk helsevern som samarbeider med barnet først*. Hentet 1. desember 2020 fra <https://forandringsfabrikken.no/article/proffer-og-fagfolk-sammen-om-nye-anbefalinger-til-psykisk-helsevern>

Gamst, K. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: å ta barn på alvor* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Generell kommentar nr. 12 (2009). *Barnets rett til å bli hørt*. FN. Konvensjonen om barnets rettigheter. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-12.pdf>

Generell kommentar nr. 13 (2011). *Barnets rett til frihet fra alle former for vold*. FN. Konvensjonen om barnets rettigheter. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/fn_barnekonvensjon/barnekonvensjonen_generell_kommentar_nr_13_norsk_oversettelse.pdf

Generell kommentar nr. 14 (2013). *Generell kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para. 1)**. FN. Konvensjonen om barnets rettigheter. https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc_c_gc_14_eng_nor.pdf

Giorgi, A. (2009). *The Descriptive Phenomenological Method in Psychology: A Modified Husserlian Approach*. Duquesne University Press.

Giorgi, A., Giorgi, B. & Morley, J. (2017). The Descriptive Phenomenological Psychological Method. I C. Willing & Stainton, R. W. (Red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology* (2. utg., s. 176-192). SAGE.

Giorgi, A. P. & Giorgi, B. M. (2003). The descriptive phenomenological psychological method. I P. M. Camic, J. E. Rhodes & L. Yardley (Red.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (s. 243–273). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10595-013>

Gjerde, I. B., Stigrum, I., Pedersen, K., Søreide, L. G., Kristiansen, K., Hille, C. P., Hekneby, A. J., Svartveit, M., Lozic, M. & Henriksen, J. S. G. (1.februar, 2019). *Praktiske anbefalinger for domstolsbehandling til barnets beste i straffesaker med mindreårige aktører*.

<https://www.domstol.no/contentassets/2af0ab33bb6146ffa161a41154de85f7/praktiske-anbefalinger-straffesaker.pdf>

Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov*. (LOV-1814-05-17). Lovdata.

<https://lovdat.no/dokument/NL/lov/1814-05-17nn>

Hakalehto, S. (2019). Constitutional Protection of Children's Rights in Finland. I P, Leviner (Red.), *Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries* (5. utg., s. 39-58). Brill.

Halsebø, I. T. (2018). *Når bevisene ikke snakker for seg selv - en kvalitativ undersøkelse av kommunikasjonstilnæringer under tilrettelagte avhør*. [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet.

Halseth, R. (2005). Incestutsatte og traumebehandling. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2(4), 361-374. [https://www-idunn-no.mime.uit.no/file/pdf/33203958/incestutsatte_og_traumebehandling.pdf](https://www-idunn.no/mime.uit.no/file/pdf/33203958/incestutsatte_og_traumebehandling.pdf)

Hansen, G. V. (2019). Organisering av individuell brukermedvirkning. I C. Bjørkquist & M. J. Fineide (Red.), *Organisasjonsperspektiv på samordning av helse- og velferdstjenester* (s. 47-67). Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/noasp.66.ch2>

Haugli, T. (2012). Hensynet til barnets beste. I K, Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (2.utg., s. 51-72). Universitetsforlaget.

Haukås, T. H. (2018, januar). Snakker ikke om det aller vondeste. *Helse: Et magasin fra helse Midt-Norge*, s. 13-15. https://helse-midt.no/Documents/Magasinet_HELSE/Magasinet%20HELSE%202018-01.pdf

Helsedirektoratet. (2008). Veileder for poliklinikker i psykisk helsevern for barn og unge. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/psykisk-helsevern-for-barn-og-unge-veileder-for->

- poliklinikker/Veileder%20for%20poliklinikker%20i%20psykisk%20helsevern%20for%20barn%20og%20unge.pdf/_/attachment/inline/829f53aa-0b66-4139-8add-944c95d5b163:b03ce59e25e43dc7623f1b5940aff644ae83eb6a/Veileder%20for%20poliklinikker%20i%20psykisk%20helsevern%20for%20barn%20og%20unge.pdf
- Helsedirektoratet. (2019). *2019 Årsrapport til Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms og familiedirektoratet* (Rapport). <https://www.r-bup.no/cms/files/1015/aarsrapport-2019-rbup-oest-og-soer.pdf>
- Helsedirektoratet. (2020). Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/rehabilitering-habilitering-individuell-plan-og-koordinator/medvirkning-informasjon-og-kommunikasjon>
- Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2011). *Qualitative research methods*. Sage.
- Hennum, R. (2012). Retten til beskyttelse mot vold, overgrep og utnyttelse. I K, Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (2.utg., s. 310-335). Universitetsforlaget.
- Holm, L., Helland, H. G., Juhasz, I. B. & McEwan-Strand, A. (2019). Lovfestet kjærlighet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 96(04), 282-284. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-04-06>
- Høiseth, J. R. (2016). Brukermedvirkning for barn og unge. Erfaringer fra prosjektet "Min stemme teller". *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 13(01-02), 134-139. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2016-01-02-15>
- Jakobsen, H. F. (2018). *Tverrfaglig samarbeid mellom barneverntjenesten og politi i forbindelse med tilrettelagte avhør* [Masteroppgave]. Oslo Metropolitan University.
- Johannessen, S. O. (2013). *Politikkultur: identitet, makt og forandring i politiet*. Akademika.
- Jørgensen, T. W. & Steinkopf, H. (u.å.). Traumebevisst omsorg: teori og praksis. *Fosterhjemskontrakt*, 1(13), 1-17. <https://www.fosterhjemmsforening.no/wp->

<content/uploads/2015/06/Traumebevisst-omsorg.pdf>

Kaldal, A., Landberg, Å., Eriksson, M. & Svedin, C. G. (2017). Children's Right to Information in Barnahus. I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig & A. Kaldal (Red.), *Collaboration Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model* (s. 207-227). Palgrave macmillan.

Kildal, C. (2017, 10. august). *Brukermedvirkning for barn og unge*. Kompetansesenter for brukererfaring og tjenesteutvikling.

<https://www.kbtmidt.no/2017/08/10/brukermedvirkning-for-barn-og-unge/>

Kipperberg, E., Köhler-Olsen, J., & Pedersen, E. (2019). *Barnekonvensjonen i praksis: fra barnets behov til barnets rettigheter*. Fagbokforlaget.

Koontz, T. & Newig, J. (2014). From Planning to Implementation: Top Down and Bottom Up Approaches for Collaborative Watershed Management. *Policy Studies Journal*, 42(3), 416-442. <https://doi.org/10.1111/psj.12067>

Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2015). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research* (5. utg.). Sage.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Gyldendal akademisk.

Landberg, Å. & Svedin, C. G. (2013). *Inuti ett Barnahus: en kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter*. (Rapport).

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/7566/pdf/inuti_ett_barnahus_final_6.pdf

Langvik, E. & Rostad, I. S. (2020). Å jobbe med etterforskning av vold og overgrep mot barn: sentrale belastninger og ressurser hos ansatte i Trøndelag Politidistrikt.

[https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2644875/Langvik_Rostad_2020_Projektrapport_STR)

[xmlui/bitstream/handle/11250/2644875/Langvik_Rostad_2020_Projektrapport_STR](https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2644875/Langvik_Rostad_2020_Projektrapport_STR)

ESOB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lerdal, A. & Karlsson, B. (2008). Bruk av fokusgruppeintervju. *Sykepleien forskning*, 3(3), 172–175. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2008.0036>

Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en introduksjon* (3. utg.). Studentlitteratur.

Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.

Martinsen, J. H. (2017). *Barns erfaring med Statens barnehus - en kvalitativ studie*. [Masteroppgave]. Nord Universitet.

Meld. St. 34 (1996-1997). *Resultater og erfaringer fra Regjeringens handlingsplaner for funksjonshemmede*. Sosial- og helsedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a6dceab9a57641bea97f133710fc8181/no/pd fa/stm199920000034000dddpdfa.pdf>

Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse - med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 52-66). Gyldendal akademisk.

Miller, V. & Johnson, J. (1994). Antecedents to Willingness to Participate in a Planned Organizational Change. *Journal of Applied Communication Research*, (22)1, 59-80. <https://doi.org/10.1080/00909889409365387>

Myhren, L., & Steinsbekk, S. (2000). *Avdekking av seksuelle overgrep mot små barn: barnet, metoden og den sakkyndig*. Fagbokforlaget.

Norges Handikapforbund. (2003). *Brukermedvirkning - nytter det?* [Brosjyre]. <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fnhf.no%2Fwp-admin%2Fadmin-ajax.php%3Fjuwpfisadmin%3Dfalse%26action%3Dwpfd%26task%3Dfile.download>

%26wpfd_category_id%3D155%26wpfd_file_id%3D4422%26token%3D%26previe
w%3D1&embedded=true

NOU 2009: 22. *Det du gjør, gjør du helt: bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Barne- og likestillingsdepartementet.

NOU 2015: 8. *Fremtidens skole: fornyelse av fag og kompetanser*. Kunnskapsdepartementet.

NOU 2017: 12 (2017). *Svikt og svik: gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Barne- og likestillingsdepartementet.

Nylund, A. (2019). Children's Right to Participate in Decision-Making in Norway:

Paternalism and Autonomy. I P, Leviner (Red.). *Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries* (5. utg., s. 201-225). Brill.

Ogden, T. & Fixsen, D. L. (2014). Implementation Science: A Brief Overview and a Look Ahead. *Zeitschrift für Psychologie*, 222(1), 4-11. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000160>

Ogden, T., Hagen, K. A., Askeland, E. & Christensen, B. (2009). Implementing and Evaluating Evidence-Based Treatments of Conduct Problems in Children and Youth in Norway. *Research on Social Work Practice*, 19(5), 582-591. <https://doi.org/10.1177/1049731509335530>

Olsen, S., Glosli, S., Lind, G. J., Kildal, M. & Hagberg, M. F. (2014). *Barn og unges rett til medbestemmelse og selvbestemmelse* (Rapport). https://024.kikkutkunde.no/wp-content/uploads/2019/01/Sluttrapport_Barn-og-unges-rett-til-medbestemmelse.pdf

Olsson, A. M. E. & Klavferud, M. (2017). To be Summoned to Barnahus: Children's Perspectives. I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig & A. Kaldal (Red.), *Collaboration against child abuse: exploring the Nordic Barnahus model* (s. 57-75). Palgrave macmillan.

Oslo Metropolitan University (u.å.). Evaluering av Statens Barnehus. OsloMet.

- <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/evaluering-statens-barnehus>
Ot.prp. nr. 29 (2002-2003). *Om lov om endring i barneloven mv. (nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)*. Barne- og familiedepartementet.
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger*. LOV-2018-06-15-38. Lovdata <https://lovdata.no/lov/2018-06-15-38>
- Peters, B. G. & Pierre, J. (2012). *The SAGE Handbook of Public Administration* (2. utg.). SAGE.
- Politidirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Helsedirektoratet. (2016). *Felles retningslinjer for Statens Barnehus*. https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/medisinske-undersokelser-i-statens-barnehus/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf/_/attachment/inline/ccd68658-83ee-4cb3-9de2-8b176d180276:fd523332b09f0cf76d7b991e57dcf8da6a8c1d24/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf
- Politiet. (2017). *Statens barnehus. Årsrapport 2017*. (Rapport).
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/statens-barnehus/statens-barnehus---arsrapport-2017.pdf>
- Politiet. (2018). *Statens barnehus. Årsrapport 2018*. (Rapport).
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/statens-barnehus/statens-barnehus---arsrapport-2018.pdf>
- Politiet. (2019). *Statens barnehus. Årsrapport 2019*. (Rapport).
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/statens-barnehus/statens-barnehus-armsmelding-2019-2.pdf>
- Powell, M. B., Guadagno, B. L. & Cassematis, P. (2013). Workplace Stressors for Investigative Interviewers of Child-Abuse Victims. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 36(3), 512-525. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM->

05-2012-0039

Prop. 12 S (2016-2017). *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*. Det kongelige barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f53d8d6717d84613b9f0fc87deab516f/no/pdfs/prp201620170012000dddpdfs.pdf>

Prop. 112 L (2014-2015). *Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner)*. Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/cfc370518c96405d868eff0bb67a0633/no/pdfs/prp201420150112000dddpdfs.pdf>

Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Det kongelige barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>

Rise, K. (2019). *Rapport fra arbeidsgruppe som har sett på saksflyt i saker som gjelder overgrep mot barn*. (Rapport).

https://www.regjeringen.no/contentassets/987bdb793d564c418124715ada863e1d/saksflyt-rapport_jd2019.pdf

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations* (5. utg.). Free Press.

Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg?: kommunikasjon med barn og unge i utfordrende livssituasjoner*. Gyldendal akademisk.

RVTS Sør (u.å.). *Barns utvikling og traumer*. RVTS Sør.

<https://rvtssor.no/filer/backup/Traumeguiden2.pdf>

Røsvik, A. H. (2019, 27. september). *Brukermedvirkning på tre ulike nivå*.

Helsebiblioteket.

<https://www.helsebiblioteket.no/kvalitetsforbedring/brukermedvirkning/brukermedvir>

kning-pa-tre-ulike-niva

Sandberg, K. (2012). Barns rett til å bli hørt. I K, Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (2.utg., s. 90-118). Universitetsforlaget.

Sanner, M. & Brun, M. (2020). *Kloket om vold og overgrep: kunnskap direkte fra 500 barn med erfaring fra vold og overgrep*. Universitetsforlaget.

Sim, J. & Waterfield, J. (2019). Focus Group Methodology: Some Ethical Challenges. *Quality & Quantity*, 53(1), 3003-3022. <https://doi.org/10.1007/s11135-019-00914-5>

Skivenes, M. & Strandbu, A. (2004). Barn og familieråd: en analyse av det organisatoriske rammeverket for barns medvirkning i barnevernet. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 7(4), 213-228.

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1568/Artikkel2AS.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Solberg, A. & Søreide, E. B. (2007). Dilemmaer og utfordringer i arbeid med barn som har opplevd vold i familien. *Fokus på familien*, 35(4), 262-275.

https://www.idunn.no/fokus/2007/04/dilemmaer_og_utfordringer_i_arbeid_med_barn_som_har_opplevd_vold_i_familien

Sosial- og helsedirektoratet. (2006). *Plan for brukermedvirkning. Mål, anbefalinger og tiltak i Opptrappingsplanen for psykisk helse*. (IS-1315).

<https://omsorgsforskning.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/handle/11250/2444717>

Stefansen, K, Gundersen, T & Bakketeig, E. (2012). *Barnehusevalueringen 2012. Delrapport 2. En undersøkelse av barn og pårørende, jurister og politifolk, samt ledere og ansatte*. (NOVA-rapport 9/2012). http://www.nova.no/asset/5915/1/5915_1.pdf

Stensaker, I. G. & Haueng, A. C. (2016). *Omstilling: den uforutsigbare gjennomføringsfasen*. Fagbokforlaget.

- Stokes, D. & Bergin, R. (2006). Methodology or “Methodolatry”? An Evaluation of Focus Groups and Depth Interviews. *Qualitative Market Research*, 9(1), 26–37.
<https://doi.org/10.1108/13522750610640530>
- Strandbu, A. (2007). *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.
- Sørli, M.-A., Ogden, T., Solholm, R. & Olseth, A. R. (2010). Implementeringskvalitet - om å få tiltak til å virke: En oversikt. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 47(4), 315-321.
<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2010/04/implementeringskvalitet-om-fa-tiltak-til-virke-en-oversikt>
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjelflat, T. & Ulset, G. (2007). *Barn og unges medvirkning i barneverninstitusjonen: et forskningsbasert temahefte*. Rapport nr. 11/2007.
<https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Barn%20og%20unges%20medvirkning%20Rapport%2011%20for%20WEB.pdf>
- Tuveng, M. R. (2013). *That Is Children’s Rights - Isn’t It? How Does Statens Barnehus Bring Forward Children’s Right to Be Heard?* [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet.
- Vehusheia, G. (2016). Bistandsadvokatens arbeid. I O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 82-99). Gyldendal akademisk.
- Vis, S. A. (2004). Samtaler med barn i barnevernet (Skriftserie 1/2004). *Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge*.
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Samtaler_med_barn_i_barnevernet_2004.pdf
- Vorland, N. & Skjørten, K. (2017). *Barn i krise. Samarbeidet mellom barnevern og politi* (NKVTS Rapport nr 4/2017).

https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/04/NKVTS_Rapport_4_2017_Barn_i_krise.pdf

Wright, P., Turner, C., Clay, D. & Mills, H. (2006). *The participation of children and young people in developing social care*. Social Care Institute for Excellence.

<https://lx.iriss.org.uk/sites/default/files/resources/The%20participation%20of%20children%20and%20young%20people%20in%20developing%20social%20care.pdf>

Øvreeide, H. (2019). *Samtaler med barn: metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner* (3. utg.). Cappelen damm akademisk.

Appendix A

Intervjuguide

Før temamyldring

1. Lyd- og videosjekk
2. Introduksjon av moderator og sekretær
3. Gjennomgang av rammene for fokusgruppen
4. Introduksjon av informantene
5. Noen spørsmål før vi starter?

Temamyldring

Har dere hørt noe om rapporten før dere fikk den tilsendt fra oss? Hvis ja; fra hvem, hvordan, hvorfor?

Er rapporten noe dere selv har diskutert i kollegagruppen?

Rådene: hindringer og løsninger

I det følgende vil vi gå systematisk gjennom rådene dere har fått tilsendt og stille dere spørsmål om disse som vi ønsker at dere diskuterer.

Informasjon før avhør

Rådene fra rapporten inneholder 12 overordnede temaer, vi går inn på 8 av disse temaene. Et av disse temaene er informasjon før avhøret. Jeg vil nå lese et utdrag fra rapporten for dere.

Noen barn møtte opp til avhør uten at de forstod grundig nok hva et avhør egentlig var. Noen visste ikke årsaken til at politiet skulle prate med dem. Noen fikk ikke informasjon i forkant om hvem som skulle se og høre det som ble sagt i avhøret. For mange ble det veldig vanskelig å åpne seg opp i et avhør, når hodet var fullt av forestillinger om hva som foregikk og hva som kunne skje. Mange hadde store spørsmål, som de aldri turte å stille.

Barna ønsker dermed å bli samarbeidet tett med før avhør, å få god informasjon om barnehuset og at de voksne skal finne ut hvorfor et barn eventuelt ombestemmer seg og ikke vil i avhør.

Spørsmål 1: Hva slags tanker får dere av å høre dette?

Spørsmål 2: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 3: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Barns følgesperson

Et annet tema som blir tatt opp i rapporten er barnas følgesperson. Nå skal vi lese et sitat. "Det var ganske dumt at de bestemte hvem som skulle følge med til Barnehuset. Da ble

TROMSØ

det hun læreren som jeg ikke var trygg på, men som de trodde jeg var trygg på”.

Barn ønsker så langt det lar seg gjøre å få velge selv hvem som skal være deres følgeperson og ønsker å ha denne følgepersonen med seg inn i avhøret.

Spørsmål 4: Hvilke tanker får dere om dette?

Spørsmål 5: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 6: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Kamera og de som ser på

Et gjennomgående tema i rapporten er manglende informasjon til barna. Følgende sitat er hentet fra rapporten. ”Jeg turte ikke snakke sant fordi jeg ikke visste hva filmen skulle brukes til eller hvem som skulle se den”.

Barn ønsker å bli forklart nøye hva kamera skal brukes til, at de som har gjort dem vondt har rett til å se avhøret og at opptaket kan bli brukt som bevis i en straffesak og da spilt av i retten. De ønsker også å få informasjon om aktører på bisitterrommet.

Spørsmål 7: Hvilke tanker får dere om dette?

Spørsmål 8: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 9: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Snakkemåte i avhør

Et annet tema handlet om at barna i rapporten synes spørsmålsstillingen under avhøret opplevdes utrygt. Her er et sitat fra et barn i undersøkelsen.

De hadde en skummel og formell måte å prate på. Avhøreren stilte meg samme spørsmål på alle mulige måter. Jeg tror han ville se om det jeg sa var sant. Jeg turte ikke snakke mer fordi jeg følte jeg ikke ble trodd.

Barn i undersøkelsen ønsker å få grundige forklaringer om metoden som brukes i avhør (at man snakker annerledes i avhør og hvorfor et avhør gjennomføres sånn som det gjør).

Spørsmål 10: Hva tenker dere om dette?

Spørsmål 11: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 12: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Avhøreren

Barna i rapporten har ulike opplevelser med avhøreren. Mange av sitatene som omhandler avhøreren, beskriver viktige trekk ved avhøreren som gjorde at situasjonen ble tryggere. Et barn sier følgende; “Det er utrolig fint fordi vi snakka litt på forhånd for å bli kjent. Da ble det gode blandet inn i det alvorlige. Det funket veldig bra”.

Barna ønsker avhørere som skaper trygghet gjennom å fortelle om seg selv og viser

TROMSØ

naturlige reaksjoner på det barnet forteller. Rådene vektlegger også ønske om at barnet får mulighet til å bli kjent med avhører og besøke barnehuset på forhånd og at selve avhøret skjer i barnets tempo.

Spørsmål 13: Hva tenker dere om dette?

Spørsmål 14: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 15: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Avhørsrommet

Et sitat fra rapporten omhandler barns erfaringer med avhørsrommet.

Rommet var ikke hjemmekoselig, og jeg følte meg ikke velkommen. Det eneste som var der var to vinduer og en stol. Også var det et kamera midt i veggen. Det var ikke akkurat noe som jeg har lyst til å oppleve igjen.

Barna ønsket at avhørsrommet må gjøres mer “hjemmekoselig” og tilpasset til barn/ungdom, eller at avhørene kunne gjennomføres i “avhørsbiler”.

Spørsmål 16: Hva slags tanker får dere om dette?

Spørsmål 17: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 18: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Oppfølging og å komme hjem

Barn forteller om variert oppfølging etter avhøret, men de fleste ønsker oppfølging. Her er et sitat fra rapporten.

Jeg ble også ganske redd da de viste avhøret til foreldrene mine. De endte opp med at jeg stakk av og rusa meg. Det var fordi jeg ikke greide å møte dem. Jeg skulle ønske jeg var mer inkludert når det gjelder livet mitt. Jeg ville visst hva som skulle skje videre, hva som skjedde med han jeg anmeldte og begrunnelsen for ting.

Barn ønsker å holdes oppdatert i hele prosessen. De ønsker å vite hva som skjer med andre involverte personer og å inviteres til å bestemme hvilken oppfølging de ønsker. Barn ønsker også å lage en trygghetsplan før barnet drar hjem.

Spørsmål 19: Hva slags tanker får dere om dette?

Spørsmål 20: Er det noen hindringer som vanskeliggjør implementeringen av rådet?

Spørsmål 21: Hva kan være mulige løsninger for å imøtekomme rådet i praksis?

Da har vi gått gjennom hovedtemaene i rådene fra rapporten og dere har diskutert hva som vanskeliggjør implementeringen av rådene og mulige løsninger for å imøtekomme rådene. Nå tar vi en 10-minutters pause og når vi kommer tilbake skal vi oppsummere og ha en avsluttende diskusjon om barnas beste.

TROMSØ

Pause**Oppsummering**

Spørsmål 1: (Oppsummering av foregående diskusjon). Nå når jeg oppsummerer dette, er det noen nye tanker som dukker opp?

Spørsmål 2: Basert på foregående diskusjon ønsker jeg at dere diskuterer hva som har blitt gjort for å implementere rådene. Her ønsker vi at dere både snakker om hva du selv har gjort og hvordan Barnehuset har gått frem for å implementere rådene.

Spørsmål 3: Rådene er ikke forankret i lovverk, men de er en viktig del av barn og unges brukermedvirkning. Hva skal til for at rådene imøtekommes på barnehusene i Norge?

Barnas beste

I boka “Kloket om vold og overgrep” sier Forandringsfabrikken at barnets beste må bygge på barnets ønsker (2020, s. 122). Dette innebærer at alle som arbeider med barn må spørre barnet hva det selv ønsker.

Spørsmål 1: Hva anser dere som barnas beste i møte med barna på Statens Barnehus? Vi ønsker at dere tar utgangspunkt i deres arbeidsrolle.

Spørsmål 2: På hvilken måte kan nasjonale føringer, retningslinjer og lovverk stå i strid med barnets beste fra barnets ståsted, slik beskrevet i rådene av forandringsfabrikken?

Er det til slutt noe dere vil fortelle oss, som vi ikke har kommet inn på og som dere synes er viktig?

Appendix B

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

Barnets beste og brukermedvirkning ved Statens Barnehus i Tromsø

Med utgangspunkt i Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert"

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan man kan ivareta barnets beste og brukermedvirkning i møte med barn på Statens barnehus i Tromsø. Dette med utgangspunkt i rådene fra Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert". I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet vårt er hovedoppgave i psykologi ved Universitetet i Tromsø og skal være ferdigstilt desember 2020.

Prosjektets problemstilling: "Hvordan ivareta barnets beste og brukermedvirkning i møte med barn på Statens Barnehus i Tromsø". Med utgangspunkt i Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert" fra 2019. Vi besvarer vår problemstilling ved å gjennomføre en fokusgruppe med ansatte fra Statens barnehus i Tromsø. Formålet er å undersøke hva som vanskeliggjør implementeringen av rådene til Forandringsfabrikken på barnehuset i Tromsø, samt drøfte mulige løsninger i praksis for å bedre imøtekomme rådene. I tillegg ønsker vi å belyse hvordan barnets beste fra barnets ståsted, rådene fra rapporten, kan skille seg fra hva ansatte på barnehuset anser som barnets beste, eksempelvis strafferettslige forhold, og hvordan dette kan være ulikt for de ulike informantene i fokusgruppa.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet ved Institutt for psykologi er ansvarlig for prosjektet.

Prosjektet veiledes av hovedveileder Toril Sørheim Nilsen (toril.nilsen@uit.no), førsteamanuensis og psykologspesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi ved institutt for psykologi - UiT, og biveiledere og psykologer Andrea Ekelend (andrea.ekeland@politiet.no) og Julie Leiknes Baardsen (julie.leiknes.baardsen@politiet.no) ved Statens Barnehus i Tromsø.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget skal bestå av informanter fra Statens Barnehus i Tromsø og trekkes gjennom forhåndsbestemte utvalgsriterier. Informantene må være ansatt ved Statens barnehus i Tromsø som enten rådgiver, avhører, etterforsker eller påtalejurist. Deltakere som oppfyller utvalgsriteriene mottar dette informasjonsskrivet. På bakgrunn av dette spør vi deg om å delta i fokusgruppen.

TROMSØ

Våre biveiledere ved Statens Barnehus i Tromsø har formidlet prosjektbeskrivelsen og informasjonsskrivet til aktuelle ledere ved Statens Barnehus i Tromsø og har identifisert aktuelle deltakere.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i en fokusgruppe med to andre kollegaer. Dette vil ta ca 2 timer. Fokusgruppen vil modereres av studentene, som vil føre samtalen med ulike spørsmål innenfor det gitte temaet.

Spørsmålene vil dreie seg om rådene fra Forandningsfabrikkens rapport “Rett og Sikkert” fra 2019, implementeringen av rådene, mulige løsninger for å imøtekomme rådene, samt diskusjoner om ivaretagelse av barnets beste i møte med barn på Statens barnehus.

Dine svar fra fokusgruppen vil bli tatt opp på en diktafon og transkriberes. Fokusgruppen vil også bli tatt opp på video. Videoopptaket skal kun benyttes i formål transkribering. Lyd- og videoopptaket slettes etter transkribering. Alle personopplysninger anonymiseres forutenom din arbeidsstilling.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger og bidrag vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg fra prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålet vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Studentene Ellen Sofie Scherffenberg og Guri Sjøtun Lydersen samt hovedveileder Toril Sørheim Nilsen vil være de som har tilgang til innsamlet datamateriale. Lydopptaket fra fokusgruppen tas opp på en diktafon og vil bli lagret på en kryptert minnepenn tilhørende UiT. Diktafon låses inn hos behandlingsansvarlig institusjon (UiT) så lenge det er data lagret på diktafonen. Lydopptaket vil etter transkribering bli slettet. Lydopptaket vil transkriberes på intern maskinvare ved UiT hvor data anonymiseres ved å ta i bruk pseudonymer. Transkribert materiale vil være lagret på en adgangsbegrenset maskinvare ved UiT. All databehandling vil foregå på UiTs interne maskinvarer inntil datamaterialet ansees for å være fullstendig anonymisert.

Vi anonymiserer alle dine personopplysninger, forutenom din arbeidsrolle ved Statens Barnehus i Tromsø. Ditt bidrag til prosjektet vil kunne indirekte gjenkjennes i publikasjon ved at ditt arbeidssted ikke er anonymisert. Ved direkte sitat får du anledning til å lese sitatet i den sammenhengen det brukes i oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

TROMSØ

Lyd- og videopptaket vil bli slettet når transkribering er gjennomført. Transkribert materiale vil anonymiseres og analyseres på interne maskinvarer ved UiT. Transkribert materiale vil arkiveres i anonymisert form til eventuell videre forskning.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT - Norges Arktiske Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges Arktiske Universitet (UiT) ved prosjektansvarlig Toril Sørheim Nilsen, toril.nilsen@uit.no eller studenter Ellen Sofie Scherffenberg, esc024@uit.no og Guri Sjøthun Lydersen, gly003@uit.no.
- Vårt personvernombud: Joakim Bakkevold, på epost (personvernombud@uit.no) eller på telefon: 776 46 322/976 915 78

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Toril Sørheim Nilsen
(Førsteamanuensis/veileder)

Guri Sjøthun Lydersen
(Student)

Ellen Sofie Scherffenberg
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Barnets beste og brukermedvirkning på Statens barnehus i Tromsø”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i fokusgruppe
- at opplysninger om mitt arbeidssted og arbeidsstilling kan publiseres slik at jeg indirekte kan gjenkjennes
- at mitt bidrag til prosjektet (transkribert materiale) lagres etter prosjektslutt, til videre forskning.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Appendix C

Praktisk informasjonsskriv

Tema

Barnas beste og brukermedvirkning ved Statens Barnehus i Tromsø. Med utgangspunkt i Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert" (2019).

Overordnede spørsmål

1. Hindringer og utfordringer knyttet til implementering av rådene i praksis
2. Mulige løsninger for å imøtekomme rådene
3. Diskusjon om barnets beste

Tidsplan

Fokusgruppen har en varighet på ca 2 timer, med 10 minutters pause. De første 15 minuttene blir brukt på lydsjekk, informasjon om fokusgruppen og temamyldring. Resterende tid disponeres på overordnede spørsmål. Fokusgruppen vil delvis styres av oss, men vi ønsker at dere føler dere frie til å diskutere fritt innenfor de tema vi introduserer.

Grunnregler for fokusgruppa

1. Alle deltakere må lese uthevede sider (s. 32 til s. 48) av Forandringsfabrikkens rapport "Rett og sikkert" (2019) i forkant av fokusgruppen. Dere får tilsendt rapporten pr. e-post av undertegnede.
2. Vi introduserer nytt tema eller spørsmål, og fungerer som ordstyrere i fokusgruppen. Dersom vi ønsker eksempler eller utdypninger bryter vi inn. Foruten om dette skal dere stå for snakkingen. Det er viktig at alle deltar aktivt.
3. Det er ingenting som er rett eller galt. Vi ønsker at du kommer med egne erfaringer og holdninger til tema.
4. Samtalen tas opp på lydbånd og videoopptak, og anonymiserte utdrag fra fokusgruppen blir brukt i vår hovedoppgave. Arbeidsstilling blir ikke anonymisert. Lydbånd slettes etter transkribering. Transkribert materiale slettes ved prosjektslutt (15.12.20). Du får lese gjennom ditt bidrag til oppgaven før innlevering.

Dersom du lurer på noe, enten før, under eller etter fokusgruppen, spør oss gjerne.

Med dette ønsker vi vel møtt!

Med vennlig hilsen

Guri Sjøthun Lydersen (gly003@uit.no) og Ellen Sofie Scherffenberg (esc024@uit.no),
Universitetet i Tromsø - Norges Arktiske Universitet

Appendix D

Utvalgte sider fra rapporten “Rett og sikkert” (Forandringsfabrikken, 2019)

RÅD FRA BARN

Barn må få fortelle til en de er trygge på

I forkant av avhøret får barn mulighet til å fortsette å snakke om det vonde som har skjedd, med en person barnet er trygg på. De fleste har aldri snakket om dette før. De trenger å venne seg til å bruke ordene og kjenne på følelsene inni seg. Denne praten må skje med en som barnet er trygg på. Her kan de også snakke om redsel for å si noe feil i avhøret, for mange kan dette være avgjørende å snakke om.

Voksne kan ødelegge tillit

Hvis mange voksne stiller spørsmål om hva som har skjedd, kan dette oppleves utrygt og kan gjøre at barn lukker seg. Dette kan skje når lærer varsler rektor, rektor varsler barnevern og/eller helsesøster. Når alle disse, med gode intensjoner, stiller noen av de samme spørsmålene, kan barn bli usikre på hva alle de voksne snakker om over hodet på barnet, og dette gjør at barn mister tillit til de voksne.

Å fortelle til en trygg voksen i forkant, gir trygghet i avhør

Det er viktig for barn å bli trygg på egne følelser, uttrykk og historie. Det gjør at barn gir mer informasjon og detaljer i avhør. Alle voksne som jobber med barn må lære hvordan de kan snakke med barn som har fortalt om vold eller overgrep, uten at det blir sett på som påvirkning og ødeleggelse av barnets forklaring som bevis i en straffesak. Politiet må ha ansvar for å lære alle som jobber med barn hvordan samtalene godt nok kan dokumenteres. Når barn har fått fortalt hele historien sin til en person barnet er trygg på før avhøret, vet politiet og barnevernet mye mer om alt som har skjedd.

Informasjon før avhør

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Informasjon manglet i forkant

Barn forteller i undersøkelsen at hvis den som utsatte dem for vold eller overgrep var foreldre eller andre tett på dem, planla de voksne avhøret uten barnet. Barnet visste ikke noe før dagen for avhør. Noen hadde hørt at voksne var redde for at det ville belaste dem for mye, hvis de skulle vite om avhøret på forhånd. Dette gjaldt spesielt når de

bodde hjemme hos de som hadde utsatt dem for vold eller overgrep. De fleste mente dette var feil og ville ha fått informasjon om avhøret tidligere.

Avhør kommer brått

For de fleste kom avhøret uten at de var samarbeidet med. De hadde levd i det vonde lenge, plutselig var det som om alt hastet veldig. De ble hentet, uten forvarsel - i barnehagen, på skolen eller hjemme. De ble kjørt til barnehuset uten å vite hvem som hadde snakket med politiet. Mange forteller at de heller ikke fikk informasjon om alt det andre som politiet hadde tenkt å gjøre samme dag. Først senere fikk de vite at andre i familien også hadde vært i avhør. For mange ble det kaotisk og skremmende. En del barn hadde fått noe informasjon om barnehuset fra den som fulgte dem til avhøret, de fleste fikk den på skolen samme dag eller i bilen på vei til avhøret. Men mange opplevde at denne informasjonen var for lite ærlig og konkret. Bilturen til barnehuset var også for de fleste ubehagelig, særlig når ukjente personer kjørte eller var med i bilen.

Vanskelig å fortelle

Noen barn møtte opp til avhør uten at de forstod grundig nok hva et avhør egentlig var. Noen visste ikke årsaken til at politiet skulle prate med dem. Noen fikk ikke informasjon i forkant om hvem som skulle se og høre det som ble sagt i avhøret. For mange ble det veldig vanskelig å åpne seg opp i et avhør, når hodet var fullt av forestillinger om hva som foregikk og hva som kunne skje. Mange hadde store spørsmål, som de aldri turte å stille.

Redde for å ha gjort noe galt

Noen barn hadde såre og vonde erfaringer med politiet fra før. Andre hadde blitt fortalt truende ting om politiet. Det ble vanskelig å bygge opp tillit på kort tid. Flere fikk en følelse av at de hadde gjort noe galt, og var redde for å si noe feil i avhøret. De syntes mange av spørsmålene ble rettet mot dem, i stedet for mot den som har gjort dem vondt. Utryggheten kunne gjøre at ord og spørsmål ble oppfattet annerledes enn de var ment. Barn savnet å høre at det som hadde skjedd ikke var deres feil.

Noen opplevde at politiet tok telefon og pc før avhøret. Dette ble veldig vanskelig for flere av barna. De forteller at de visste at politiets jobb

var å sette folk i fengsel og at de hadde lov til å bruke makt. Noen barn følte seg derfor som en kriminell når de møtte politiet på barnehuset. De følte de hadde gjort noe galt, og at det var deres skyld når politiet tok noe privat som mobiltelefon og pc. De forstod ikke helt om det var de som skulle få hjelp eller bli straffet, når politiet tok tingene deres uten at det ble nøye forklart.

SITATER

Jeg visste ingenting før jeg ble henta. Bilturen til avhøret var verst. I bilen satt folk fra politi og barnevern. Jeg gruete meg veldig. Det var ekkelt å sitte med fremmede i flere timer.

Alt skjedde så fort. I avhør på barnehuset passet jeg på å ikke si for mye og bare fortelle om det minst alvorlige. Jeg ville ikke at det skulle bli en dom. I ettertid har jeg tenkt at jeg kanskje burde fortalt rett fra hjertet. Men da måtte jeg og foreldrene mine fått tid til å snakke om hva som kunne skje. Jeg visste ikke at det kunne være alternativer til fengsel.

Skulle hatt litt mer tid og fått vite om avhøret 4 uker på forhånd. Da kunne jeg fått tenke gjennom det og forberede meg. Det var vanskelig å komme på ting der og da.

Politiet beslagla pc-en min før avhøret. Følte politiet ikke trodde på meg, og at jeg var den som var sikta - hvem er det de vil ta liksom? Mista all tillit til politiet før avhøret da.

Sist i avhør fikk jeg utrolig mye og utdypende informasjon. De fortalte hvorfor de tok opptak, at jeg hadde krav på trygghetsperson og hva som skulle skje etter avhøret. Hvem som skulle se gjennom saken min og hvorfor. Jeg ble trygg på at alt ble riktig gjort og at det jeg fortalte var i trygge hender. Det gjorde det mye enklere å prate ærlig.

Det kjentes som at det var jeg som skulle få straff da jeg kom i avhør. Det var som om jeg hadde gjort noe galt og skulle bli tatt for det. Hvem var det de ønsket å straffe liksom?

Selve avhøret var forferdelig. Følte meg overvåket og var redd for å bli tilsnakket for å ha gjort noe galt.

RÅD FRA BARN

Barn må samarbeides tett med før avhøret

Barn ber om at politiet og barnevernet involverer dem flere dager før avhøret, i samarbeid med en person barnet er trygg på. Dette gjelder også hvis den mistenkte er i nær relasjon. De fleste barn går slett ikke hjem og forteller foreldrene sine at de skal i avhør om noen dager. Barn sier at de heller vil grue seg til avhøret enn å ikke ane hva som skal skje. Politiet kan samarbeide tett med barnet og tydelig fortelle barnet at politiet tar ansvar for å forklare foreldrene at barnet ikke fikk lov av politiet å fortelle om avhøret før etterpå.

Sammen med barnet lages det en plan for hvordan det skal bli trygt for barnet hvis vonde ting skjer eller holder på å skje. Planen inneholder også konkrete punkter om hvordan voksne kan møte barnet hvis det blir redd eller utrygt. Barn er godt trent til å holde på hemmeligheter.

Barn får god informasjon om barnehuset

En person barnet er trygg på informerer barnet om hva som skal skje på barnehuset, hvem som er der og hva som sannsynligvis kommer til å skje etter avhøret. Barn får se bilder av barnehuset og avhøreren på forhånd, og barn får et eget brev hvor det står om selve avhørsdagen, på en enkel og snill måte. Noen barn har opplevd å få møte avhøreren på forhånd, og de fortalte at det var helt nødvendig for at de klarte å snakke i avhøret.

Voksne må finne ut hvorfor

Hvis et barn som skulle i avhør ombestemmer seg og likevel ikke vil i avhør, må voksne bruke mer tid på å finne ut hvorfor. De voksne må være ærlige og vise følelser rundt det som skjer, og si at de tenker det er riktig at politiet får høre hva barnet har opplevd, ettersom det som har skjedd er alvorlig og ikke lov å gjøre mot et barn. Hvis årsaken til at barnet ikke vil i avhør er at det oppleves utrygt, må voksne strekke seg langt for å sikre at det kan gjøres tryggere for barnet.

Barns følgeperson

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Utrygt når feil person fulgte dem

Mange barn i undersøkelsen opplevde at voksne rundt dem hadde bestemt hvem som skulle følge dem til avhøret. Veldig få fikk velge denne personen selv. For mange gjorde dette at det ble utrygt. Det kunne virke som om denne personen ikke helt visste hva som skulle skje på barnehuset. Flere hadde spørsmål inni seg som ikke de turte stille. Noen barn ble fulgt av sine foreldre til barnehuset, uten at dette var en god og trygg løsning. Mange ville beskytte foreldrene sine som også ofte var utrygge og ble mer opptatt av det enn hva som skjedde med dem. For noen ble foreldrene mer forstyrrelse enn trygt.

Fikk ikke ha med en de er trygg på inn i avhør

Svært få i undersøkelsen hadde opplevd å få ta med seg en person de var trygge på, inn i avhøret. De visste heller ikke at dette var en rettighet de hadde og ingen hadde turt å spørre om dette. Mange sier det ville ha betydd en stor forskjell i avhørsrommet om en trygg person kunne bli med inn og sitte der sammen med dem mens de forklarte seg.

SITATER

Det var ganske dumt at de bestemte hvem som skulle følge meg til barnehuset. Da ble det hun læreren som jeg ikke var trygg på, men som de trodde jeg var trygg på.

Hvis jeg hadde fått ha med meg en trygghetsperson inn i avhøret, blir det mye lettere å prate. En trygghetsperson ville sett at jeg var nervøs eller at det gjør vondt å snakke om det som skjedde. Det hadde vært utrolig godt å få en hånd på skulderen innimellom.

RÅD FRA BARN

Barn må få velge følgeperson

Barn må, så langt det går an, få velge hvem som skal følge dem til barnehuset. Det er veldig viktig å kunne ta med noen de føler seg trygge på. Denne personen trenger ikke være foreldre og oftest heller ikke søsken. Hvert eneste barn må få velge personen selv. Det er

barnet selv som vet hvem som er tryggest og da bør barnet spørres om hvem som er den beste å ha med seg til avhør.

Følgeperson må få bli med inn i avhøret

Barn må også få mulighet til å ta med en person de er trygge på, inn i avhøret. For mange barn vil det være den personen de fortalte til, for andre kan det være en annen. Den personen barnet velger seg og som barnet er trygg på, er veldig viktig. Det må legges til rette for at akkurat denne personen kan få støtte barnet gjennom hele prosessen, også i avhøret. Personen må bli godt informert om alt som skjer for å kunne trygge barnet best mulig. Hvis personen er et sentralt vitne i straffesaken, finner politiet løsninger som gjør at personen likevel kan være med inn i avhøret med barnet.

Kamera og de som ser på

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Kamera og mikrofon skaper utrygghet

I undersøkelsen forteller barn at de manglet informasjon om hvem som skulle se og høre det de fortalte i avhøret. De fleste fikk ikke vite at den som hadde gjort dem vondt har en rett til å se avhøret kort tid etterpå. De fikk heller ikke vite at opptaket kunne bli brukt som bevis i en straffesak og da spilt av i retten. Det ble vanskelig å fortelle alt i avhøret. Både kamera og mikrofon var for mange utrygt, de skulle ønske at opptak ikke trengtes. Få av de som deltok, hadde sagt ifra om hvor vanskelig dette følte når de var i avhøret eller etter. De trodde derfor at de voksne kanskje tenkte at det ikke var noe problem for barnet.

Få hadde visst om de voksne som så på

En del barn hadde blitt forklart at "noen voksne" så på avhøret, uten å vite hvem dette var. De fikk ikke hilse på dem og ble ikke forklart hvorfor de var der. Barn som hadde spurt om å få hilse på disse voksne, hadde fått lov til det og opplevde at det ble mindre skummelt når de visste mer. Mange turte ikke spørre, fordi de ikke visste om det var lov. Noen fikk først etter avhøret vite at barnevernet også så på mens barnet forklarte seg til politiet. Dette følte for noen barn som om de voksne nok en gang gikk bak ryggen på barnet.

SITATER

Husker at jeg tenkte mye på dette under avhøret, hvem som satt i rommet ved siden av og hvor mange de var. Hadde jeg visst hvordan de så ut og hvem de var, kunne det ha gjort meg mye roligere, og hjulpet meg til å fokusere på det jeg skulle forklare meg om.

Jeg turte ikke å snakke sant fordi jeg ikke visste hva filmen skulle brukes til eller hvem som kunne se den.

Kamera og mikrofoner skaper masse utrygghet. De voksne må bruke god tid til å forklare og vise.

Det å få hilse på de som ser på filmen hjalp mye, Da ble jeg trygg på hvem jeg snakket med og at det ikke var de jeg absolutt ikke ville skulle høre.

RÅD FRA BARN

Barn må forklares nøye hva kamera brukes til

Barn får god informasjon om hvorfor det må være kamera og mikrofon i avhørsrommet. De må få vite hvorfor avhøret blir filmet, hvem som ser på, og hva filmen senere skal brukes til. Barn får vite hvor kameraet er og får mulighet til at det gjøres litt mindre synlig, for å få bort følelsen av at det står rett mot dem.

Barn må få informasjon om bisitterrommet

Barn får forklart hvilke voksne som er på bisitter-rommet og hvorfor de voksne er der. Barn blir alltid spurt om de vil hilse på dem. Hvis det er tomme stoler på bisitterrommet forklares også hvem som eventuelt senere skal sitte der, slik at barnet ikke blir redd og tenker på hvem de er redde for skal sitte der. De voksne på bisitterrommet møter barn med vennlighet og smil når de kommer for å hilse. Det avtales nøye på forhånd hvor mye og hva de voksne skal si slik at det ikke skapes unødvendig utrygghet i rommet.

De som snakket til meg stilte meg spørsmål på rare gjentakende måter. De hørt ut som de ikke ble fornøyde så jeg følte meg som jeg var den som var sikta.

De hadde en skummel og formell måte å prate på. Avhøreren stilte meg samme spørsmål på alle mulige måter. Jeg tror han ville se om det jeg sa var sant. Jeg turte ikke snakke mer fordi jeg følte jeg ikke ble trodd.

Avhøreren fortalte at hun kom til å stille en del likedanne spørsmål. Da forsto jeg hvorfor.

RÅD FRA BARN

Barn må få grundige forklaringer om metoden

Barn må få god forklaring på hvorfor et avhør gjennomføres sånn som det gjør og hvorfor det snakkes annerledes i avhør enn i en vanlig samtale. Spørsmålene må noen ganger være mindre konkrete enn det som barn er vant til. Barn får vite hensikten med at de må fortelle sin egen historie uten for mange spørsmål fra avhører. De får også en forklaring på hvorfor avhøreren kommer til å stille nesten de samme spørsmålene om det samme, og at dette ikke betyr at avhøreren ikke tror på barnet. Avhøreren forklarer at noen ganger må de stille detaljerte spørsmål om ting som barn vanligvis ikke snakker så mye om, men at dette er viktig for at politiet skal finne ut nøyaktig hva som skjedde. Dette trygger barn, og spørsmålene skaper mindre usikkerhet og skyldfølelse. Hvis barn får mer informasjon kan de bli tryggere til å fortelle mer i avhør. Barn trenger også å vite at dette er fordi det skal brukes som bevis i retten.

Avhøreren

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Ble ikke møtt av avhøreren

Mange barn i undersøkelsen forteller at de ble møtt av en ansatt på barnehuset, som møtte de i døra og viste de litt rundt. Mange fikk noe godt å spise og drikke. Mange opplevde dette som et trygt møte med barnehuset og med varme, vennlige voksne. Noen trodde at det var denne personen de skulle prate med videre. Avhøreren kom ofte litt senere og viste frem selve avhørsrommet. Trygghetsfølelsen som de først fikk når de kom til barnehuset forsvant for en del av ungdommene, når en annen voksen skulle snakke med dem i selve avhøret. Barn trengte egentlig tid på å bli trygg på avhøreren også.

Kalde og varme avhørere

En del barn forteller om avhørere som startet avhøret kort tid etter at de møttes første gang. De fortalte lite om seg selv. Det gjorde det vanskelig for barn å åpne seg om det vonde. Avhørerne kunne virke kalde og distanserte. Noen barn hadde møtt avhørere som på ulike måter hadde vist varme og forståelse. Barn fikk god informasjon og det har laget tillit. De klarte å få barnet til å føle seg trygg, slik at det fikk fortalt om alt det vonde.

Mange avhørere viste lite følelser når barnet fortalte om vonde ting. Barn sier de ikke forstod hvorfor de ikke kunne få en klem hvis de gråt i avhøret eller hvorfor avhøreren ikke sa noe om at det som barnet hadde opplevd, var forferdelig. Alt dette gjorde det utrygt. For mange barn kjentes det ut som at det de fortalte ikke var alvorlig nok og at de på en måte overreagerte. De forstod ikke hvorfor avhøreren oppførte seg sånn. Dette gjorde at de lukket seg fra å fortelle eller fortalte veldig lite.

SITATER

Hun som avhørte meg, gikk på høye hæler. Hun følte som hun hadde høyere status. Hun var som en "vandrende A4-robot".

Jeg har nettopp vært i avhør. Det var en positiv opplevelse. Avhøreren var forståelsesfull og lytta. Jeg merket det på blikket og kroppsspråket.

Avhøreren jeg møtte viste lite følelser. Det kjentes ut som om hun ikke forsto. Bare nikka og var der. Hun brukte fagbegrep jeg ikke kjente. Jeg ble usikker på om det var noe galt med meg når jeg måtte spørre.

Det blir utrolig fint fordi vi snakka litt på forhånd for å bli kjent. Da ble det gode blande inn i det alvorlige. Det funket veldig bra.

Hun som avhørte meg starta rolig. Hun fortalte at hun hadde to barn og hvor lenge hun hadde jobbet med barneavhør. Da ble det tryggere. Det var ikke bare meg som delte ting.

Avhøreren var smilende og hyggelig, han ga meg informasjon og forstod at dette ikke var enkelt for meg. Han forsto også at jeg lo fordi jeg var usikker og at det var vanskelig å fortelle noe som gjorde så vondt. Så mye forståelse gjorde det veldig trygt.

Jeg møtte en avhører som sa at jeg tror på deg, jeg tar deg på alvor og jeg spør fordi jeg bryr meg.

Det var fint når hun fortalte at vold er noe av det vondeste et menneske kan oppleve.

RÅD FRA BARN

Varme og personlige avhørere ønskes

Barn vil møte avhørere som skaper trygghet. Det kan de gjøre gjennom å fortelle litt om seg selv, være åpne, smile og ha et varmt kroppsspråk. De kan også skape trygghet gjennom å vise barnet at de tar det på dypt alvor og viser naturlige reaksjoner på det barnet forteller. De må vise at de bryr seg oppriktig om barn og bekrefter at det barnet har opplevd, er vondt og feil. Dette kan gjøres på en måte som ikke ødelegger barnets forklaring som et viktig bevis i straffesaken.

Barnet blir litt kjent med avhøreren

Barn får mulighet til å treffe avhøreren og besøke barnehuset på forhånd, hvis barnet ønsker det og det må til for at avhøret skal bli trygt nok. Det er fint hvis avhøreren tar imot barn når de kommer til barnehuset og at det settes av litt tid til å bli kjent før selve avhøret skal begynne.

Avhøreren tar barnet på alvor

Avhørerne gir masse informasjon og viser med det at de tar barnet ordentlig på alvor. Avhøret skjer i barnets tempo, slik at barnet ikke føler at det blir presset til å fortelle i avhøret. Avhøreren viser med sitt kroppsspråk og væremåte at det barnet sier er viktig å lytte til. Hvis det oppstår vanskelige ting i avhøret, sjekker avhøreren ut dette med barnet for å unngå misforståelser og utrygghet.

Avhørsrommet

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Avhørsrommet for utrygt

Mange barn synes avhørsrommet var upersonlig, lite koselig og "kaldt". Selv om rommet var nytt og moderne hjalp ikke dette på trygghetsfølelsen. Det minnet om en slags institusjon eller et sykehus. Flere følte at det var trangt og hadde lite lys. Dette førte hos en del til ubehagelige følelser som preget avhøret. Mange barn har klare meninger om hvordan rommet kunne sett ut for at det skulle kjennes bedre å være der.

SITATER

Rommet var ikke hjemmekoselig, og jeg følte meg ikke velkommen. Det eneste som var der var to vinduer og en stol. Også var det et kamera midt i veggen. Det var ikke akkurat noe som jeg har lyst til å oppleve igjen.

Rommet skulle være mer åpent og koselig. Man blir tryggere hvis det er koselig, enn hvis det er anonymt og litt trist. Det aller beste hadde vært om det var som en hjemmekoselig stue.

En avhørsbil hadde vært smart og trygt. Så mange barn og ungdommer snakker mer i bil enn når de sitter rett overfor en voksen. Da kunne jeg bare skrudd opp musikken når jeg trengte en pause, for da skjønner avhøreren at nå kan vi ta en liten pause. Bilen må selvfølgelig være anonym utenpå.

RÅD FRA BARN

Avhørsrommet må gjøres mer koselig

Avhørsrommet må gjøres tryggest mulig. Da må det være hjemmekoselig, tilpasset både småbarn og ungdommer. Å sitte i to stoler, med et bord mellom seg, er en uvanlig måte for barn å sitte sammen med en voksen på. Noen foreslår at sofa blir det vanlige å sitte i. Barnehusene bør inkludere barn og unge for å være sikre på at lokalene oppleves koselige for dem.

Avhørsbiler

Avhørene må kunne gjennomføres i "avhørsbiler". Mange barn sier at en kjøretur i avhørsbil vil være en tryggere og mer avslappende plass å fortelle. Øyekontakt kan være ubehagelig. Avhørsbiler er også mer fleksibelt enn barnehus som kan ligge langt unna

Oppfølging og å komme hjem

OPPSUMMERT KUNNSKAP

Variert oppfølging etter avhøret

Etter avhør forteller barn om ulike følelser. Noen følte seg usikre og utrygge, andre var lettet, andre hadde dårlig samvittighet, noen følte at fremtiden var kaotisk og de ante ikke hva som kom til å skje videre. Mange av barna som hadde fått oppfølging fra barnehuset, var fornøyd. Mange av de som bodde på institusjon eller gikk til samtaler i en psykisk helsetjeneste, hørte ikke noe mer fra barnehuset.

De fleste ønsket oppfølging

Et klart flertall ønsket en voksen som fulgte dem opp. De trengte informasjon om hva som kom til å skje videre, hva som skjedde med det de fortalte og hvem som kom til å få tilgang på den informasjonen. Flere sa at de ønsket at noen fra barnehuset skulle ringe samme kveld eller dagen etterpå bare for å sjekke hvordan barnet hadde det. For noen barn var det ikke nødvendig med så mye oppfølging, men det var viktig at ingen følte seg glemt.

Utrygt å dra hjem etter avhør

Noen barn forteller at det var veldig utrygt å reise hjem etter avhør,

uansett om de hadde fortalt om det vonde som hadde skjedd eller ikke. Det ble vanskelig for mange barn at de ikke ble fortalt hva de andre i familien visste. Å komme hjem uten å vite hva som skulle skje videre og uten en trygg person å snakke med var vanskelig.

Ville blitt spurt på nytt

Flere hadde ikke klart å fortelle om det vonde som hadde skjedd med dem, og savnet at noen spurte dem ordentlig om dette en stund etter avhøret. Det må være en trygg person for barnet, som tydelig gir barnet mulighet til å fortelle mer om det som har skjedd. Noen barn fortalte at de ikke klarte å fortelle om de alvorligste tingene i avhør. Det gjorde at de dro hjem til mer vold og overgrep etter avhøret og for ganske mange av dem gikk det flere år før de da klarte å fortelle på nytt slik at de fikk beskyttelse.

SITATER

Jeg har hørt at det går an å få oppfølging av barnehuset etterpå. Men med meg så skjedde ikke det. Det var nok fordi jeg var innlagt og oppfølging skulle ordnes der. Men der fulgte de ikke opp, så da ble det veldig lite oppfølging på meg.

Det eneste de gjorde som oppfølging var å prate med foreldrene mine. Lenge etterpå gikk jeg og var redd for om de ville komme og hente meg til barnehuset sånn plutselig igjen.

Jeg ble også ganske redd da de viste avhøret til foreldrene mine. Det endte opp med at jeg stakk av og rusa meg. Det var fordi jeg ikke greide å møte dem. Jeg skulle ønske jeg var mer inkludert når det gjelder livet mitt. Jeg ville visst hva som skulle skje videre, hva som skjedde med han jeg anmeldte og begrunnelsen for ting.

Det er veldig fint med en telefon fra barnehuset etterpå om at de ikke har glemt meg og faktisk bryr seg. Og at de kan fortelle oss at vi kan ringe igjen hvis vi har behov for å snakke mer med dem.

RÅD FRA BARN

Barn må følges opp trygt etter avhør

Barn må etter avhør få prate med en voksen som de opplever er trygge å prate med. Dette kan være bistandsadvokaten, en politi, en rådgiver fra barnehuset eller en ansatt i en av tjenestene i kommunen.

Dette må være en person barnet opplever er trygg og som det kan snakke åpent med. Barn må inviteres til å være med å bestemme hva slags oppfølging det ønsker seg etter avhøret. Barnehusene må alltid undersøke om barn som går til noen å snakke med eller som bor på steder som skal gi oppfølging, virkelig får den oppfølgingen barnet føler at det trenger.

Barn får vite hva som skal skje med andre personer som er involvert i etterforskningen, hva andre får vite fra forklaringen til barnet og når dette kommer til å skje. Barn holdes oppdatert i hele prosessen, selv om det går tid. Politiet har ansvar for at dette skjer, og de må undersøke om bistandsadvokaten gir god nok informasjon til barnet.

Trygghetsplan må lages i samarbeid barnet

For mange barn er det veldig viktig å lage en trygghetsplan før barnet drar hjem. Barn må få vite at de voksne er opptatt av at barnet skal ha det trygt. Etter avhøret snakker noen voksne åpent med barnet om dette og legger gode trygghetsplaner sammen med barnet.

Planen lages sammen med barnet og en barnet er trygg på, hvis barnet ønsker dette. Planen må være unntatt innsyn fra foreldre eller den som har gjort vondt. Barnet må bli spurt om planen kjennes trygg nok. Politiet har ansvar for at det blir laget en konkret og tydelig trygghetsplan sammen med barnet.

I planen kan det stå hvordan barnet kan vise med ulike tegn, hvor trygg det kjenner seg. Dette kan f.eks. være at barnet bruker en genser med en spesiell farge eller gir tegn på andre enkle måter til sin trygghetsperson. Dette er en enkel måte å si ifra på, uten å måtte si det med ord og barnet trenger ikke være redd for at andre kan overhøre det barnet sier. Dette gjør det lettere for flere barn å kunne si ifra. Trygghetsplanen kan være mellom barnet og en voksen som barnet er sammen med til daglig, f.eks i barnehagen eller på skolen. Barnet må snakkes med om hvilken oppfølging det ønsker. Det må stå nedskrevet hva barnet mener om dette. Hvis noe dokumenteres, må dette være unntatt innsyn for foreldrene eller for den som har gjort barnet vondt.

Appendix E

Utdrag og sitat fra rapporten tildelt informantene før fokusgruppe

I versjon utdelt til informantene var hvert råd presentert på ny side med skriftstørrelse 16 for å øke leserbarhet. I Appendix E fremstilles en komprimert versjon.

Informasjon før avhør

Noen barn møtte opp til avhør uten at de forstod grundig nok hva et avhør egentlig var. Noen visste ikke årsaken til at politiet skulle prate med dem. Noen fikk ikke informasjon i forkant om hvem som skulle se og høre det som ble sagt i avhøret. For mange ble det veldig vanskelig å åpne seg opp i et avhør, når hodet var fullt av forestillinger om hva som foregikk og hva som kunne skje. Mange hadde store spørsmål, som de aldri turte å stille.

Barna ønsker dermed å bli samarbeidet tett med før avhør, å få god informasjon om barnehuset og at de voksne skal finne ut hvorfor et barn eventuelt ombestemmer seg og ikke vil i avhør.

Barns følgeperson

“Det var ganske dumt at de bestemte hvem som skulle følge med til Barnehuset. Da ble det hun læreren som jeg ikke var trygg på, men som de trodde jeg var trygg på”. Barn ønsker så langt det lar seg gjøre å få velge selv hvem som skal være deres følgeperson og ønsker å ha denne følgepersonen med seg inn i avhøret.

Kamera og de som ser på

“Jeg turte ikke snakke sant fordi jeg ikke visste hva filmen skulle brukes til eller hvem som skulle se den”. Barn ønsker å bli forklart nøye hva kamera skal brukes til, at de som har

gjort dem vondt har rett til å se avhøret og at opptaket kan bli brukt som bevis i en straffesak og da spilt av i retten. De ønsker også å få informasjon om aktører på bisitterrommet.

Snakkemåte i avhør

De hadde en skummel og formell måte å prate på. Avhøreren stilte meg samme spørsmål på alle mulige måter. Jeg tror han ville se om det jeg sa var sant. Jeg turte ikke snakke mer fordi jeg følte jeg ikke ble trodd.

Barn i undersøkelsen ønsker å få grundige forklaringer om metoden som brukes i avhør (at man snakker annerledes i avhør og hvorfor et avhør gjennomføres sånn som det gjør).

Avhøreren

“Det er utrolig fint fordi vi snakka litt på forhånd for å bli kjent. Da ble det gode blandet inn i det alvorlige. Det funket veldig bra”. Barna ønsker avhørere som skaper trygghet gjennom å fortelle om seg selv og viser naturlige reaksjoner på det barnet forteller. Rådene vektlegger også ønske om at barnet får mulighet til å bli kjent med avhører og besøke barnehuset på forhånd og at selve avhøret skjer i barnets tempo.

Avhørsrommet

Rommet var ikke hjemmekoselig, og jeg følte meg ikke velkommen. Det eneste som var der var to vinduer og en stol. Også var det et kamera midt i veggen. Det var ikke akkurat noe som jeg har lyst til å oppleve igjen.

Barna ønsket at avhørsrommet må gjøres mer “hjemmekoselig” og tilpasset til barn/ungdom, eller at avhørene kunne gjennomføres i “avhørsbiler”.

Oppfølging og å komme hjem

Jeg ble også ganske redd da de viste avhøret til foreldrene mine. De endte opp med at

jeg stakk av og rusa meg. Det var fordi jeg ikke greide å møte dem. Jeg skulle ønske jeg var mer inkludert når det gjelder livet mitt. Jeg ville visst hva som skulle skje videre, hva som skjedde med han jeg anmeldte og begrunnelsen for ting.

Barn ønsker å holdes oppdatert i hele prosessen. De ønsker å vite hva som skjer med andre involverte personer og å inviteres til å bestemme hvilken oppfølging de ønsker. Barn ønsker også å lage en trygghetsplan før barnet drar hjem.

Appendix F

Utdrag fra analyseprosessen

Følgende viser et utdrag fra analyseprosessen med et tilfeldig valgt utsagn fra en informant. Meningsbærende enheter er identifisert og markert gjennom '/'.

Men det er jo, skal vi si, påtalemessige og strafferettslige føringer som er med å, å legge eh, mye av grunnlaget i forhold til hvor mye informasjon vi og hvilke spørsmål, still åpne spørsmål og alt det der. Så, så det er noe med det å også er det da det i den diskusjonen hvor lang tid i forveien kan man være ute å informere og hva blir trygt, eh, / og det er da jeg også har prøvd å spille tilbake til Forandringsfabrikken at ja noen ganger går det kanskje faktisk an å gjøre, det må vi være åpen for. Andre ganger kan det være veldig vanskelig, for eksempel når det er flere barn involvert i samme sak som ikke nødvendigvis er i samme familie, og, og muligheten for såkalt bevisforspillelse, og, og, som kan skje både i forhold til bevis og også påvirkning av barn som vi jo alle har erfaring med, eh, og som skjer, eh. Eh. Så, så det er noe med det også / men, selv når det er sagt, så mener jeg jo at vi sikkert har noe forbedringspotensiale og, og kan gjøre en enda bedre jobb med og, og vurdere nøyere i forkant hvor, at, at vi kan prøve å ta noen steg i den retningen uten at, eh, vi på en måte tar noen sjanser med barnets sikkerhet og så videre.

Tabell F1

Utdrag fra analyseprosessen med meningsbærende enheter i tredjeperson, omformulering av enhetene til psykologisk tematikk, subgrupper og kategori

Meningsbærende enheter i tredjeperson	Omformulering	Omformulering	Subgruppe	Kategori
Men det er jo påtalemessige og strafferettslige føringer som er med på å legge mye av	Il* mener det er påtalemessige og strafferettslige føringer som legger mye av		Mangel på føringer og innflytelse	Hindringer

<p>grunnlaget i forhold til hvor mye informasjon de, og hvilke spørsmål, still åpne spørsmål og alt det der. Så det er noe med det å også er det da i den diskusjonen hvor lang tid i forveien man kan være ute å informere og hva blir trygt.</p>	<p>grunnlaget for hvor mye informasjon de kan gi til barn, hvilke spørsmål som kan stilles og at man må stille åpne spørsmål. Ifølge I1 er denne diskusjonen også relatert til hvor lang tid i forveien man kan informere barn og hva som blir trygt for barnet.</p>	<p>I1 har forsøkt å spille tilbake til Forandringsfabrikken at ja noen ganger går det faktisk an å gjøre, det må de være åpne for. Andre ganger kan det være veldig vanskelig, for eksempel når det er flere barn involvert i samme sak som fra samme familie. Mulighet for bevisforspillelse i I1 har forsøkt å spille tilbake til Forandringsfabrikken at påtalemyndighetene i noen tilfeller kan implementere rådene og tenker at påtalemyndighetene burde være åpne for dette. Likevel mener I1 at implementering av rådene kan være svært vanskelig i tilfeller hvor flere barn, som ikke</p>	<p>Straffe- rettslige forhold</p>	<p>Hindringer</p>
--	--	--	---	-------------------

bevisforspillelse som kan skje både i forhold til bevis og også påvirkningen av barn som de jo alle har erfaring med, og som skjer. Så det er jo noe med det også.	forhold til bevis og påvirkningen av barn er noe de alle har erfaring med. Il har forsøkt å spille dette tilbake til Forandringsfabrikken.	nødvendigvis er i samme familie, er involvert i samme sak. I tillegg trekker Il frem muligheten for bevisforspillelse og påvirkning av barn som et hinder for å implementere rådene. Il mener at påtalemyndighetene har erfaring med at bevisforspillelse forekommer.		
Men, selv når det er sagt, så mener Il jo at de sikker har noe forbedringspotensial og kan gjøre en enda bedre jobb med å vurdere nøyere i forkant, hvor at de kan prøve å ta noen steg i den retningen uten at de på en måte tar noen sjanser med barnets sikkerhet og så videre.	Il mener ansatte har forbedringspotensialet. Il mener de kan gjøre en bedre jobb med å vurdere situasjonen nøyere i forkant, og at man kan prøve å ta et steg i retning av å følge rådene til Forandringsfabrikken, uten at de tar noen sjanser med barnets sikkerhet.	Il anerkjenner at ansatte på barnehuset og påtalemyndighetene har et forbedringspotensial og trolig kan gjøre en enda bedre jobb med å vurdere nøyere i forkant hvorvidt informasjon kan gis tidlig. Il mener at skritt kan tas i retning av tidlig informasjon uten å ta noen sjanser med barnets sikkerhet.	Å avvike fra automatikken	Løsninger

Note. * = Informant 1.

Appendix G

Prosjektgodkjennelse fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Barnets beste og brukermedvirkning ved Statens Barnehus i Tromsø

Referansenummer

597319

Registrert

08.07.2020 av Ellen Sofie Scherffenberg - esc024@post.uit.no

Behandlingsansvarlig institusjon

UIT – Norges Arktiske Universitet / Det helsevitenskapelige fakultet / Institutt for psykologi

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Toril Sørheim Nilsen, toril.nilsen@uit.no, tlf: 91194758

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Ellen Sofie Scherffenberg, Esc024@uit.no

Prosjektperiode

16.04.2020 - 15.12.2020

Status

05.08.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

05.08.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 05.08.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TAUSHETSPLIKT

Informantene i prosjektet har taushetsplikt. Det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre annen taushetsbelagt informasjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.12.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

TROMSØ

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om ogsamtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson NSD: Kajsa Amundsen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)